

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Πτυχιακή Εργασία

**«Ο δευτερογενής τομέας της Ελλάδας και η κρίση
,προβλήματα και προοπτικές»**

Όνοματεπώνυμο Σπουδαστή : Κόλλια Μαρία (Α.Μ 14363)

Επιβλέπων Καθηγητής : Μαυριδάκης Θεοφάνης

ΜΑΪΟΣ 2015

Ευχαριστίες

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε από τη φοιτήτρια Μαρία Κόλλια του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας –Μεσολόγγι ,πρώην τμήματος Εφαρμογών Πληροφορικής στη Διοίκηση και στην Οικονομία του ΤΕΙ Μεσολογγίου,για το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015 υπό την επίβλεψη του καθηγητή κ.Μαυριδάκη.

Στο κ.Μαυριδάκη θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες για τη βοήθεια και τη πολύτιμη καθοδήγησή του ,που μου πρόσφερε καθόλη τη διάρκεια της δημιουργίας της πτυχιακής μου εργασίας.

Επίσης θα ήθελα ευχαριστήσω την οικογένεια μου ,η οποία μέσα από μια δύσκολη περίοδο κρίσης που επικρατεί ,με στήριξε ,με ενθάρρυνε ,μου έδειξε κατανόηση και τέλος μου έδωσε δύναμη ώστε να ολοκληρωθεί με επιτυχία η πτυχιακή μου εργασία.

Μαρία Κόλλια

Μάϊος 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	σελ.6
Σκοπός Πτυχιακής Εργασίας.....	σελ.6
Σχετικά με τη Πτυχιακή Εργασία.....	σελ.6
Δομή Πτυχιακής Εργασίας	σελ.7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	σελ.8
1.1) Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	σελ.8
1.2) ΤΙ ΟΡΙΖΟΥΜΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	σελ.8
1.3) ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΓΑΘΑ(ΠΡΟΪΟΝΤΑ).....	σελ.9
1.3.1) ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΟΙΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ.....	σελ.10
1.3.2) ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ(ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ).....	σελ.11
1.4) ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ, ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ-ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ.13
1.5) Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ.....	σελ.14
1.6) Η ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	σελ.16
1.7) ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ (Α.Ε.Π –ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ-ΑΝΕΡΓΙΑ)	σελ.17
1.8) Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ.....	σελ.19
1.8.1) ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ.....	σελ.19
1.8.2) ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ	σελ.21
1.9) Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ.22
1.10) Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ.22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	σελ.25
2.1) Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	σελ.26
2.1.1) Ο ΣΥΝΗΘΗΣ ΚΥΚΛΟΣ ΜΙΑΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	σελ.26
2.2) Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	σελ.28
2.2.1) Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	σελ.28
2.2.2) ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ	σελ.29
2.2.3) ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ.....	σελ.30
2.3) Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	σελ.31
2.3.1) ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	σελ.33
2.3.2) ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	σελ.34
2.4) Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	σελ.36

2.4.1) ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....σελ.40	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....σελ.41	
3.1) Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....σελ.42	
3.2) Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....σελ.43	
3.2.1) ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....σελ.43	
3.2.2) ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....σελ.44	
3.2.3) ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....σελ.45	
3.2.4) ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....σελ.46	
3.3) ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....σελ.47	
3.3.1) Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....σελ.48	
3.3.2) Ο ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....σελ.50	
3.3.3) Ο ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣσελ.52	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....σελ.54	
4.1) Ο ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΟΥ.....σελ.54	
4.1.1) Η ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑ-ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ.....σελ.55	
4.1.2) Η ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ.....σελ.55	
4.1.3) Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.....σελ.57	
4.2) Η ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....σελ.62	
4.3) Η ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....σελ.65	
4.3.1) Η ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....σελ.67	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....σελ.70	
5.1) Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....σελ.70	
5.1.1) ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑ.....σελ.70	
5.1.2) ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ.....σελ.71	
5.1.3) ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑσελ.72	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....σελ.74	
6.1) ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....σελ.74	
6.2) ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....σελ.77	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....σελ.78	
7.1) ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΕΡΡΕΥΣΑΝ ΣΤΗ ΚΡΙΣΗ.....σελ.79	
7.1.1) Η ΤΣΙΜΕΝΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ «Τσιμέντα Χαλκίδας»/(ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ).....σελ.79	
7.1.2) Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΠΛΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΞΥΛΟΥ «Σέλμαν».....σελ.82	
7.2) ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΠΟΥ ΑΝΤΕΞΑΝ ΣΤΗ ΚΡΙΣΗ.....σελ.83	
7.2.1) Η ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ «Galenica Α.Ε»σελ.84	
7.2.2) Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ «ΕΛΒΑΛ Α.Ε»/(ΜΗ ΣΙΔΗΡΟΥΧΑ ΜΕΤΑΛΛΑ).....σελ.85	
7.3) Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....σελ.88	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8.....σελ.89	
Συμπεράσματα.....σελ.89	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9.....σελ.89	
Βιβλιογραφία-Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία.....σελ.89	

Περίληψη

Σκοπός της Πτυχιακής Εργασίας

Σκοπός της Πτυχιακής Εργασίας είναι η μελέτη του δευτερογενή τομέα στην Ελλάδα ,η οικονομική κρίση πως επηρέασε τον διεθνή κόσμο και την Ελλάδα καθώς και τα προβλήματα που δημιούργησε η κρίση στο δευτερογενή τομέα και ποιοι είναι οι πιθανοί τρόποι αντιμετώπισής της.

Σχετικά με τη Πτυχιακή Εργασία

Η παρούσα πτυχιακή εργασία δημιουργήθηκε για τη μελέτη κάποιων οικονομικών μεγεθών ,την έρευνα της οικονομικής κρίσης που ξέσπασε στην Ελλάδα το 2009 ,για το πως δημιουργήθηκε ,ποια ήταν η εξέλιξή της στο διεθνή κόσμο και στην Ελλάδα και ποιες οι επιπτώσεις της .Ακόμη ,περιέχει μελέτη της παραγωγικής διαδικασίας ,τη μελέτη του δευτερογενή τομέα και στην Ευρώπη και στην Ελλάδα.Επιπρόσθετα ,αναφέρονται μέσα στη παρούσα πτυχιακή εργασία οι κλάδοι του δευτερογενή τομέα ,η οικοτεχνία ,η βιοτεχνία και με μεγαλύτερη έμφαση η βιομηχανία η οποία διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στην ανάπτυξη της Ελλάδας και στην ευημερία της οικονομίας της.Ακόμη παρουσιάζεται η επίδραση της οικονομικής κρίσης στο δευτερογενή τομέα ,τα προβλήματα που έχει δημιουργήσει ,καθώς επίσης και τους τρόπους αντιμετώπισης και προοπτικές.Τέλος ,έχουν αναπτυχθεί κάποια παραδείγματα βιομηχανιών από τις οποίες κάποιες μονάδες αυτών έκλεισαν και κάποιες επέζησαν κατά τη περίοδο της οικονομικής κρίσης.Η μελέτη των παραδειγμάτων πραγματοποιήθηκε από την εξερεύνηση των ιστοσελιδών των ίδιων των βιομηχανιών καθώς και από την ΕΛΣΤΑΤ και την ιστοσελίδα www.inr.gr η οποία αναφέρεται στην ελληνική βιομηχανία.

Δομή Πτυχιακής

Τα Κεφάλαια που θα δούμε στη πτυχιακή είναι:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Στο κεφάλαιο αυτό, θα αναφερθούμε στην οικονομία και στο οικονομικό σύστημα ,στις ανάγκες και τα οικονομικά αγαθά(προϊόντα) , στους όρους του ανταγωνισμού ,της προσφοράς και ζήτησης και του καταμερισμού εργασίας.Ακόμη, στην οικονομική ανάπτυξη ,τη παραγωγικότητα ,στην έννοια της επιχείρησης καθώς επίσης και σε κάποια οικονομικά μεγέθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Στο κεφάλαιο αυτό,θα αναφερθούμε στην έννοια της οικονομικής κρίσης ,πως ξεκίνησε ,ποια η πορεία εξέλιξής της παγκοσμίως ,στην Ευρώπη και τέλος στην Ελλάδα.Ακόμη ,θα παρατηρήσουμε τις αιτίες και τις επιπτώσεις του ξεσπάσματος της οικονομικής κρίσης στο σύνολο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Στο κεφάλαιο αυτό ,θα αναφερθούμε στην επιχείρηση και στην επιχειρηματικότητα ,στη παραγωγή και στη παραγωγική διαδικασία, στα χαρακτηριστικά της, στους συντελεστές παραγωγής καθώς επίσης και στους τομείς παραγωγής της οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Στο κεφάλαιο αυτό,θα αναφερθούμε στον δευτερογενή τομέα και στους κλάδους του ,δηλαδή οικοτεχνία,βιοτεχνία ,βιομηχανία με ιδιαίτερη έμφαση στη βιοτεχνία και στη βιομηχανία της Ευρώπης και της Ελλάδας και ποια είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ βιοτεχνίας –βιομηχανίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : θα αναφερθούμε στην επίδραση της οικονομικής κρίσης στο δευτερογενή τομέα παραγωγής και στα προβλήματα που δημιούργησε στους επιμέρους κλάδους του,την οικοτεχνία ,τη βιοτεχνία και τέλος τη βιομηχανία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : Στο κεφάλαιο αυτό ,θα αναφερθούμε σε κάποιους ενδεικτικούς τρόπους αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης όσον αφορά το δευτερογενή τομέα της Ελλάδας και ποιες είναι οι προοπτικές της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 : Στο κεφάλαιο αυτό, θα αναφερθούμε σε παραδείγματα βιομηχανιών που κάποιες από αυτές κατέρρευσαν και υπέστησαν διάλυση και κάποιες από αυτές άντεξαν στη περίοδο της οικονομικής κρίσης.Θα αναφερθούμε σε βιομηχανίες της Στερεάς Ελλάδας.Ακόμη ,θα αναφερθούμε σε κάποια γενικά στοιχεία της μεταποιητικής παραγωγής στην Ελλάδα .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Στο 1^ο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στην οικονομία και στο οικονομικό σύστημα ,στις ανάγκες και τα οικονομικά αγαθά(προϊόντα) , στους όρους του ανταγωνισμού ,της προσφοράς και ζήτησης και του καταμερισμού εργασίας.Ακόμη, στην οικονομική ανάπτυξη ,τη παραγωγικότητα ,στην έννοια της επιχείρησης καθώς επίσης και σε κάποια οικονομικά μεγέθη τα οποία μας βοηθούν να αντιληφθούμε κάποιες παρατηρήσεις στα επόμενα κεφάλαια.

1.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η έννοια της λέξης **«οικονομία»** ορίζεται γενικά ως το σύνολο των συνειδητών και συστηματικών ενεργειών που πραγματοποιούν τα άτομα στην κοινωνία και περιλαμβάνει την παραγωγή,τη διανομή, τη ανταλλαγή και την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών. Η λέξη αυτή βέβαια έχει πολλές σημασίες.Για παράδειγμα στην καθημερινή μας ζωή μπορεί να έχει τη σημασία της εξοικονόμησης χρημάτων μέχρι τη γενικότερη οικονομική κατάσταση ενός κράτους .

- Με την σημασία της εξοικονόμησης χρημάτων ,η οικονομία μπορεί να είναι το αποτέλεσμα μιας εσωτερικής οργάνωσης, που συχνά ονομάζεται «εσωτερική οικονομία».
- Με την σημασία της οικονομικής κατάστασης μιας χώρας αποτελεί ένα βασικό μετρήσιμο μέγεθος και ένα σύνολο μετρήσιμων μεγεθών για ένα σύστημα ή καθεστώς το οποίο επικρατεί στη χώρα .

1.2 ΤΙ ΟΡΙΖΟΥΜΕ ΩΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Γενικά μια οικονομία αποτελείται από το οικονομικό σύστημα μιας χώρας ή κάποιας μονάδας της ανθρώπινης κοινωνίας.Περιλαμβάνει το εργατικό δυναμικό, το κεφάλαιο, τους φυσικούς πόρους, την παραγωγή, το εμπόριο, τη διανομή και την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών στην περιοχή που η ανθρώπινη κοινωνία

δραστηριοποιείται. Αυτοί οι παράγοντες καθορίζουν τους όρους και τις παραμέτρους με τις οποίες η οικονομία λειτουργεί.

Ως **«οικονομικό σύστημα»** ,λοιπόν ,μπορεί να οριστεί το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν την οικονομική συνεργασία των ατόμων μιας κοινωνίας,δηλαδή το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν την παραγωγή και την διανομή των αγαθών και υπηρεσιών.Είναι φανερό, ότι αν τα αγαθά υπήρχαν σε αφθονία ,δεν θα υπήρχε ανάγκη για οικονομική οργάνωση,αφού το κάθε άτομο θα μπορούσε να ικανοποιήσει τις ανάγκες του,χωρίς να έλθει σε προστριβές με τα υπόλοιπα άτομα της κοινωνίας του.Για παράδειγμα ,για τα ελεύθερα αγαθά όπως είναι ο αέρας,το ηλιακό φώς κ.λ.π δεν υπάρχει ανάγκη για οικονομική οργάνωση.

Όλοι οι άνθρωποι αποτελούν μέρος του οικονομικού συστήματος που λειτουργεί με έναν επαναλαμβανόμενο τρόπο. Τα αγαθά μετατρέπονται σε χρήματα και με τα χρήματα αγοράζουμε αγαθά,το ίδιο συμβαίνει και στη παροχή υπηρεσιών.

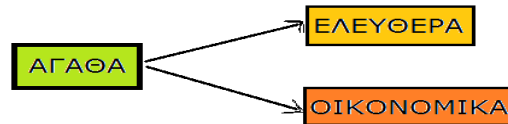

1.3 ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΓΑΘΑ (ΠΡΟΪΟΝΤΑ)

Ο άνθρωπος από την αρχή της ζωής του ,αγωνίζεται για να ικανοποιήσει τις διάφορες ανάγκες του.Με την έννοια της **ανάγκης** ,εννοούμε το δυσάρεστο συναίσθημα που εκδηλώνεται στο κάθε άνθρωπο ,από κάποια έλλειψη αγαθών που επιθυμεί και προσπαθεί να τα αποκτήσει.Η ικανοποίηση της ανάγκης ,εκφράζεται από τον άνθρωπο ως ένα ευχάριστο αίσθημα,το οποίο ονομάζεται χρησιμότητα ή ωφέλεια.

Με την έννοια **αγαθό** ,εννοούμε το μέσο που ικανοποιεί κάποια συγκεκριμένη ανάγκη.Παραδείγματος χάρη, η τροφή ικανοποιεί τη πείνα , τα ρούχα ικανοποιούν την ανάγκη για προφύλαξη του σώματος από το κρύο ή τη ζέστη κ.α.

Τα αγαθά διακρίνονται σε ελεύθερα και οικονομικά.

- Ελεύθερο ,χαρακτηρίζεται το αγαθό που βρίσκεται σε αφθονία στη φύση ,όπως είναι ο ατμοσφαιρικός αέρας,το φώς του ηλίου κ.α. και ο άνθρωπος δεν χρειάζεται για την κατανάλωσή τους να δώσει κάποιο χρηματικό ποσό.
- Οικονομικό ,χαρακτηρίζεται το αγαθό το οποίο παράγει ο άνθρωπος σε περιορισμένες ποσότητες και οι άνθρωποι για να τα καταναλώσουν ή να τα χρησιμοποιήσουν δίνουν πρώτα κάποιο χρηματικό ποσό που χαρακτηρίζει την αξία τους.

Επομένως ,τα οικονομικά αγαθά ή αλλιώς προϊόντα(η ονομασία αυτή ,διότι παράγονται με κάποια διαδικασία) ή αλλιώς εμπορεύματα(η ονομασία αυτή ,διότι γίνονται αντικείμενα αγοραπωλησίας) είναι τα αγαθά τα οποία προκύπτουν ως αποτέλεσμα της παραγωγικής προσπάθειας του ανθρώπου .

1.3.1 ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ

Οι ανάγκες κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες ,ανάλογα με το είδος τους και αυτές είναι :

- 1) Οι ανάγκες συντήρησης ή αλλιώς φυσιολογικές ανάγκες ή ανάγκες ύπαρξης. Τέτοιες είναι η ανάγκη για τροφή,νερό ,οικία κ.α.
- 2) Οι πνευματικές ανάγκες ,όπως είναι η ανάγκη για μόρφωση ,διασκέδαση κ.α.
- 3) Οι κοινωνικές ανάγκες ,οι ανάγκες δηλαδή που δημιουργούνται από τη κοινή συμβίωση των ανθρώπων μέσα σε μια οργανωμένη κοινωνία. Τέτοιες

είναι η ανάγκη για ασφάλεια από πιθανούς κινδύνους μέσα και έξω από το κράτος.

- 4) Οι ψυχικές ανάγκες,όπως είναι η ανάγκη για κοινωνική καταξίωση και αναγνώριση από την υπόλοιπη κοινωνία κ.α .

Ιδιότητες των ανθρώπινων αναγκών αποτελούν : η εξέλιξη ,ο πολλαπλασιασμός και ο προσωρινός κορεσμός .Δηλαδή :

- Η εξέλιξη των αναγκών ,αναφέρεται στη διαφοροποίηση των αγαθών που χρησιμοποιούνται για την ικανοποίηση τους.Για παράδειγμα ,στα παλαιότερα χρόνια η θερμάνση από κάρβουνα και ξύλα ικανοποιούσε το ίδιο ,όπως και στις μέρες μας ικανοποιούν το πετρέλαιο και το air-condition.
- Ο πολλαπλασιασμός των αναγκών ,αναφέρεται στη δημιουργία νέων αναγκών.Για παράδειγμα , η επιθυμία για απόκτηση ηλεκτρονικού υπολογιστή ,εκφράζει την ύπαρξη νέας ανάγκης ,η οποία δεν υπήρχε πριν 20 χρόνια.
- Ο προσωρινός κορεσμός των αναγκών ,αναφέρεται στη προσωρινή ικανοποίησή τους.Δηλαδή ,όσο η ανάγκη ικανοποιείται ,τόσο και η έντασή της μειώνεται.Συνεπώς,έρχεται ο κορεσμός ,δηλαδή φτάνει η ανάγκη σε ένα σημείο πλήρης ικανοποίησης της.Η ικανοποίηση ή αλλιώς ο κορεσμός, συνήθως είναι προσωρινός και η ανάγκη παρουσιάζεται πάλι μετά από κάποιο χρονικό διάστημα.

Το τελικό συμπέρασμα είναι πως οι ανάγκες ικανοποιούνται με τη χρήση των αγαθών και υπηρεσιών.

1.3.2 ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ(ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ)

Τα **οικονομικά αγαθά** διακρίνονται στις εξής τέσσερις κατηγορίες:

- 1) Σε υλικά και άυλα αγαθά ή υπηρεσίες,ανάλογα με την υλική ή όχι υπόστασή τους.Για παράδειγμα ,υλικά αγαθά χαρακτηρίζονται τα τρόφιμα,τα ρούχα

,ενώ άυλα αγαθά ή αλλιώς υπηρεσίες χαρακτηρίζονται η μόρφωση ,η υπηρεσία του γιατρού κ.α .Ακόμη ,άυλα αγαθά ,μπορούν να χαρακτηριστούν και διάφορες καταστάσεις ή μορφές ενέργειας,όπως η θερμότητα το χειμώνα κ.α.

- 2) Σε διαρκή και καταναλωτά αγαθά , ανάλογα με τη διατήρησή ή όχι της μορφής τους ,μετά από τη πρώτη τους χρησιμοποίηση.

Διαρκή ,είναι εκείνα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν πολλές φορές για τον ίδιο σκοπό,χωρίς να μεταβληθεί η φυσική τους υπόσταση.Για παράδειγμα τα έπιπλα,τα αυτοκίνητα κ.α. που χρησιμοποιούνται χωρίς να αλλοιώνονται.

Καταναλωτά ,είναι εκείνα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο μια φορά για το σκοπό που έχουν παραχθεί.Για παράδειγμα ,τα τρόφιμα,τα ποτά ,το πετρέλαιο ,η βενζίνη κ.α.

- 3) Σε κεφαλαιουχικά ή (επενδυτικά ή παραγωγικά) και καταναλωτικά αγαθά,ανάλογα με τον προορισμό τους ή με τη τελική τους χρησιμοποίηση.

Τα **κεφαλαιουχικά ή (επενδυτικά ή παραγωγικά)**,είναι εκείνα που χρησιμοποιούνται για τη παραγωγή άλλων οικονομικών αγαθών.Για παράδειγμα,εργαλεία ,μέσα μεταφοράς κ.α.

Τα **καταναλωτικά** ,είναι εκείνα που χρησιμοποιούνται για την άμεση ικανοποίηση των αναγκών του ανθρώπου.Για παράδειγμα τα τρόφιμα κ.α.

- 4) Σε πρώτες ύλες ,σε ημικατεργασμένα αγαθά(προϊόντα) και σε τελικά ή έτοιμα αγαθά(προϊόντα),ανάλογα με το βαθμό επεξεργασίας τους.

Πρώτες ύλες είναι τα υλικά αγαθά ,τα οποία βρίσκονται ακόμη στη φυσική τους κατάσταση,χωρίς να έχουν υποστεί κάποια επεξεργασία.Για παράδειγμα,το σιτάρι όπως βρίσκεται στο χωράφι.Όταν λοιπόν αυτές τις πρώτες ύλες τις επεξεργαζόμαστε και σταδιακά τις μετασχηματίζουμε σε προϊόντα ,τότε στα στάδια τους αυτά ,ονομάζονται **ημικατεργασμένα αγαθά(προϊόντα)**.Έτσι το σιτάρι το μετασχηματίζουμε σε αλεύρι.Όταν τα υλικά αγαθά ,έχουν υποστεί όλες τις αναγκαίες επεξεργασίες και έχουν

έλθει στη τελική τους μορφή ,ώστε να είναι έτοιμα προς τη κάλυψη των αναγκών του ανθρώπου ,λέγονται **τελικά ή έτοιμα αγαθά (προϊόντα)** .Για παράδειγμα ,το ψωμί.

1.4 ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ,ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ - ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο πρώτος οικονομολόγος του κόσμου, ο Σκωτσέζος Άνταμ Σμιθ, όρισε τις βάσεις της 'οικονομίας' ,κατά την οποία, τα προϊόντα προσφέρονται σε μια τιμή που παράγεται από τον ανταγωνισμό ,το συνδυασμό προσφοράς και ζήτησης και από τον καταμερισμό της εργασίας.

- Όταν αναφερόμαστε στον **ανταγωνισμό** ,εννοούμε τον αγώνα που πραγματοποιείται μεταξύ πολλών για την επικράτηση ή για την επίτευξη κάποιου συγκεκριμένου σκοπού .Για παράδειγμα ,ο ανταγωνισμός μεταξύ επιχειρήσεων είναι ο αγώνας που γίνεται μεταξύ τους για την επικράτηση στην αγορά και για την αύξηση του μεριδίου αγοράς της καθεμίας τους.
- Όταν αναφερόμαστε στους **νόμους της προσφοράς και της ζήτησης** εννοούμε τις ποσοτικές έννοιες που αφορούν δύο ανθρώπινες ομάδες:

Τους **καταναλωτές** (ή αλλιώς τους αγοραστές) που διαμορφώνουν με τις αγορές τους τη ζήτηση και τους **πωλητές** που καθορίζουν την προσφορά.

- Η ζήτηση ενός προϊόντος είναι η επιθυμία του καταναλωτή/αγοραστή να αγοράσει κάποια ποσότητα αγαθού σε συγκεκριμένη τιμή και σε ορισμένη χρονική περίοδο.
- Η προσφορά εκφράζει την επιθυμία του πωλητή/παραγωγού να πουλήσει μια ποσότητα ενός προϊόντος –αγαθού σε μια συμφέρουσα για αυτόν τιμή. Με άλλα λόγια ο νόμος της ζήτησης εκφράζει πως όταν αυξάνεται η τιμή ενός προϊόντος ,μειώνεται η ποσότητα που θα ζητήσει ο αγοραστής,ενώ όσο μειώνεται η τιμή του προϊόντος τόσο θα αυξηθεί η ποσότητά του.Ο νόμος της προσφοράς εκφράζει ότι όταν αυξάνεται η τιμή ενός προϊόντος αυξάνεται και η ποσότητα που προσφέρει ο παραγωγός ,ενώ η μείωση της τιμής του προϊόντος φέρνει ως συνέπεια και τη μείωση της ποσότητας που προσφέρεται.
- Όταν αναφερόμαστε στον καταμερισμό της εργασίας εννοούμε τον διαχωρισμό των δραστηριοτήτων σε τομείς ,τύπους απασχόλησης και ρόλους ευθύνης και στην εξειδίκευση των εργατών στους ρόλους αυτούς.Έχει παρατηρηθεί πως χάρη στο καταμερισμό εργασίας, μεγάλος όγκος εργασίας μπορεί και εξοικονομείται.

1.5 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ

Η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί ένα μακροχρόνιο στόχο όλων των σύγχρονων κρατών ,ανεξαρτήτως από το κοινωνικό ,πολιτικό ή οικονομικό σύστημα που εφαρμόζεται από κάθε χώρα και έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας.Μπορεί να εκφράζεται και ως η διαχρονική μεταβολή στο συνολικό εγχώριο προϊόν ή εισόδημα.Είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως μια οικονομία που αναπτύσσεται σωστά δεν οφείλει απλώς να μπορεί να ικανοποιεί τις ήδη υπάρχουσες υλικές ανάγκες των μελών της αλλά και να μπορεί να ικανοποιεί και όποιες άλλες προκύψουν στο μέλλον.

Για να επιτευχθεί βέβαια η οικονομική ανάπτυξη ,πέρα από τη πρόθεση και τη προσπάθεια της κοινωνίας ,θα πρέπει να συνυπάρχουν και άλλοι παράγοντες.

Πηγή λοιπόν της οικονομικής ανάπτυξης αποτελούν:

- Οι φυσικοί πόροι. Χώρες με αφθονία φυσικών πόρων (όπως καλλιεργήσιμη γη, δάση, αποθέματα ορυκτών κ.α) έχουν καλύτερες προϋποθέσεις ανάπτυξης από ότι χώρες με ανεπάρκεια σε τέτοιους πόρους, καθώς επίσης σημαντικό ρόλο παίζει και η ποιότητα των πόρων και η ευκολία εκμετάλλευσής τους.
- Οι ανθρώπινοι πόροι(έμψυχο ή ανθρώπινο κεφάλαιο). Για να αξιοποιηθούν οι φυσικοί πόροι ,χρειάζεται η παρουσία του ανθρώπου. Το μέγεθος του εργατικού δυναμικού του πληθυσμού μιας χώρας ,το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού καθώς και οι δυνατότητες ανάπτυξης ορισμένων ικανοτήτων και δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού ,επηρεάζουν τις παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας.
- Το υλικό κεφάλαιο. Σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη της οικονομίας διαδραματίζει το υλικό κεφάλαιο ,καθώς χωρίς εργοστάσια ,μηχανήματα ,εργαλεία ,λιμάνια κ.α , δε μπορεί να υπάρχει η παραγωγική δυνατότητα μιας οικονομίας. Για να υπάρξει υλικό κεφάλαιο χρειάζεται η κοινωνία να αποταμιεύει και να επενδύει παραγωγικά.
- Η τεχνολογία. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι ανακαλύψεις ,η επιστημονική και η τεχνολογική πρόοδος. Χάρη στη τεχνολογία υπάρχει η βελτίωση του τρόπου παραγωγής ,η δημιουργία νέων προϊόντων ,η βελτίωση των συγκοινωνιών και επικοινωνιών κ.α. Όλα αυτά βοηθούν στην ανάπτυξη της οικονομίας.
- Ο καταμερισμός της εργασίας. Η εξειδίκευση και ο καταμερισμός της εργασίας θεωρούνται σημαντικοί παράγοντες για την οικονομική ανάπτυξη αφού επιτυγχάνονται οι οικονομίες κλίμακας παραγωγής. Οι οικονομίες κλίμακας παραγωγής επιτυγχάνουν τη μείωση του κόστους παραγωγής με την ταυτόχρονη αύξηση της αποδοτικότητας. Συγκεκριμένα η εξειδίκευση της εργασίας δίνει τη δυνατότητα στην επιχείρηση να απασχολεί κάθε άτομο σύμφωνα με τα ιδιαίτερα προσόντα του ώστε να αποφύγει τη σπατάλη χρόνου, με αποτέλεσμα την αύξηση της συνολικής αποδοτικότητας και τη μείωση του κόστους παραγωγής.

- Τέλος και άλλοι παράγοντες.Στη κατηγορία αυτή ,αναφέρονται κυρίως παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα την οικονομική ανάπτυξη όπως είναι το περιβάλλον, το εύκρατο κλίμα, το πλούσιο υπέδαφος, η γειτνίασή της χώρας με τη θάλασσα, ο σωστός συνδυασμός και η κατανομή των παραγωγικών πόρων,η οικονομική σταθερότητα,η εξασφάλιση επαρκούς συνολικής ζήτησης κ.α.

Παρατήρηση :

Γενικά, όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη των χωρών , χώρες που έχουν μικρό ποσοστό εργαζομένων στον πρωτογενή τομέα παραγωγής τους και σημαντικό ποσοστό εργαζομένων στον τριτογενή τομέα θεωρούνται αναπτυγμένες. Αντίθετα, χώρες με μεγάλο ποσοστό εργαζομένων στον πρωτογενή τομέα παραγωγής θεωρείται ότι βρίσκονται ακόμη σε διαδικασία ανάπτυξης και κατατάσσονται στις αναπτυσσόμενες. Στους τρεις τομείς της οικονομίας (πρωτογενής ,δευτερογενής και τριτογενής) θα αναφερθούμε στο 3^ο κεφάλαιο.

1.6 Η ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η διεθνή οικονομική κατάσταση μιας χώρας έχει ως βασικό παράγοντα τη βελτίωση της συνολικής παραγωγικότητας της οικονομίας της.Όταν αναφερόμαστε στη παραγωγικότητα εννοούμε την αξία του προϊόντος που παράγεται από το εργατικό δυναμικό σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη παραγωγικότητα είναι :

το ανθρώπινο δυναμικό, οι συνθήκες στις εργασιακές σχέσεις , η τεχνολογία, η εφαρμογή καινοτομιών , οι υποδομές και γενικά όλο το μακροοικονομικό περιβάλλον(Α.Ε.Π., πληθωρισμός ,απασχόληση κλπ).

Η παραγωγικότητα γενικά βελτιώνει την ευημερία και την αύξηση της αποδοτικότητας της οικονομίας.

Με τον όρο ανταγωνιστικότητα ,εννοούμε το βαθμό που μια χώρα παράγει αγαθά και υπηρεσίες και κάτω από συνθήκες κατάλληλες τα προϊόντα αυτά περνάνε με επιτυχία τη δοκιμασία των διεθνών αγορών ,ενώ ταυτόχρονα η χώρα

διατηρεί και μπορεί να αυξάνει τα εισοδήματα των πολιτών της σε σχέση με άλλες χώρες.Τέλος ανταγωνιστική θεωρείται πλέον μια χώρα που επιτυγχάνει την αύξηση όλο και περισσότερων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων σε σχέση με άλλες χώρες διεθνώς.

1.7 ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ (Α.Ε.Π-ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ-ΑΝΕΡΓΙΑ)

Η αξιολόγηση και η σύγκριση της οικονομίας μιας χώρας σε σχέση με τις άλλες οικονομίες ανεπτυγμένων χωρών γίνεται με τη χρήση ορισμένων οικονομικών μεγεθών και δεικτών, όπως αυτά του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.),του πληθωρισμού καθώς και της ανεργίας και πολλών άλλων μεγεθών.

Εμείς θα αναφερθούμε στα τρία αυτά μεγέθη: 1) *Α.Ε.Π* ,2) *Πληθωρισμός*, 3)*Ανεργία*

- 1) Με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν(Α.Ε.Π),εννοούμε τη συνολική αξία σε χρηματικές μονάδες όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγει η οικονομία μιας χώρας σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο ,συνήθως αυτή του ενός έτους, με τους συντελεστές παραγωγής που βρίσκονται μέσα στη συγκεκριμένη οικονομία στην οποία αναφερόμαστε,ανεξάρτητα από το αν οι ιδιοκτήτες των συντελεστών παραγωγής είναι κάτοικοι της χώρας αυτής στην οποία αναφερόμαστε.

Το Α.Ε.Π το υπολογίζουμε από τη *πλευρά της δαπάνης* και από τη *πλευρά του εισοδήματος*.

- Με τη *πλευρά της δαπάνης*,αθροίζουμε όλες τις δαπάνες που πραγματοποιούνται για την απόκτηση των τελικών αγαθών και υπηρεσιών.
- Με τη *πλευρά του εισοδήματος* ,αθροίζουμε όλα τα εισοδήματα που δημιουργούνται στη συγκεκριμένη περίοδο από τη παραγωγή των τελικών αγαθών και υπηρεσιών.

Όμως το καλύτερο μέτρο σύγκρισης των οικονομιών, των διάφορων ανεπτυγμένων χωρών είναι το **κατα κεφαλήν Α.Ε.Π** ή διαφορετικά όπως λέγεται το **κατά κεφαλήν εισόδημα**, το οποίο υπολογίζεται καθώς διαιρούμε το προϊόν ή το εισόδημα ενός έτους με τον αντίστοιχο πληθυσμό της χώρας που μελετάμε του ίδιου έτους.

προϊόν ή εισόδημα ενός έτους

πληθυσμός χώρας του ίδιου έτους

Δείχνει το εισόδημα που αντιστοιχεί σε κάθε άτομο της κοινωνίας ,αν η κατανομή του εισοδήματος ήταν ίση μεταξύ των ατόμων.Το Α.Ε.Π αποτελεί σημαντικό μέγεθος σύγκρισης μεταξύ των οικονομιών των διαφόρων χωρών και καθώς αυξάνεται το Α.Ε.Π ,μιλάμε και για ανάπτυξη της οικονομίας.

- 2) Με το **πληθωρισμό** ,εννοούμε τη τάση για συνεχή άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών,δηλαδή τη τάση για ένα συνεχώς ανερχόμενο επίπεδο τιμών και όχι απλά για ένα υψηλό επίπεδο τιμών.Μία μοναδική αύξηση στο επίπεδο των τιμών δεν αποτελεί πληθωρισμό.

Η ποσοστιαία μεταβολή του επιπέδου των τιμών μέσα σε μια ορισμένη χρονική περίοδο,συνήθως ενός έτους,ονομάζεται ρυθμός πληθωρισμού.Συνεπώς,όταν λέμε για παράδειγμα ότι ο ρυθμός πληθωρισμού είναι 4%, εννοούμε ότι το επίπεδο τιμών του τρέχοντος έτους είναι 4% υψηλότερο από το επίπεδο τιμών του προηγούμενου έτους.

- 3) Με την **ανεργία** ,εννοούμε το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που αδυνατεί να βρει τη κατάλληλη απασχόληση. Άνεργοι είναι μόνο τα άτομα εκείνα που είναι διατεθειμένα να προσφέρουν την εργασία τους με τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά και δεν μπορούν να βρουν εργασία.

1.8 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Όταν αναφερόμαστε στην οικονομία ,αυτόματα μιλάμε για μη στασιμότητα .Τα στοιχεία μιας οικονομίας παρατηρώντας τα για μεγάλες χρονικές περιόδους,θα αντιληφθούμε ότι η οικονομική δραστηριότητα μεταβάλλεται συνεχώς ,πότε γρήγορα και πότε αργά.Όλα τα σημαντικά μεγέθη της οικονομίας όπως είναι το εισόδημα,η παραγωγή ,η απασχόληση ,η ανεργία ,ο πληθωρισμός κ.λ.π μεταβάλλονται.Οι μεταβολές αυτές της οικονομίας δεν πραγματοποιούνται τυχαία,ασκούν άμεση επιρροή στην καθημερινότητα και στη κοινωνία και ονομάζονται οικονομικοί κύκλοι ή οικονομικές διακυμάνσεις.

Οι **οικονομικές διακυμάνσεις** ορίζονται ως οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία. Οι Άγγλοι αποδίδουν το φαινόμενο με τον όρο «business cycles».Έχει διαπιστωθεί ότι οι οικονομικοί κύκλοι διαρκούν συνήθως από 7 έως 11 έτη(*Μεσοπρόθεσμος κύκλος*). Η διαπίστωση και η μελέτη των οικονομικών κύκλων διευκολύνει τη πρόγνωση γενικά των οικονομικών εξελίξεων.

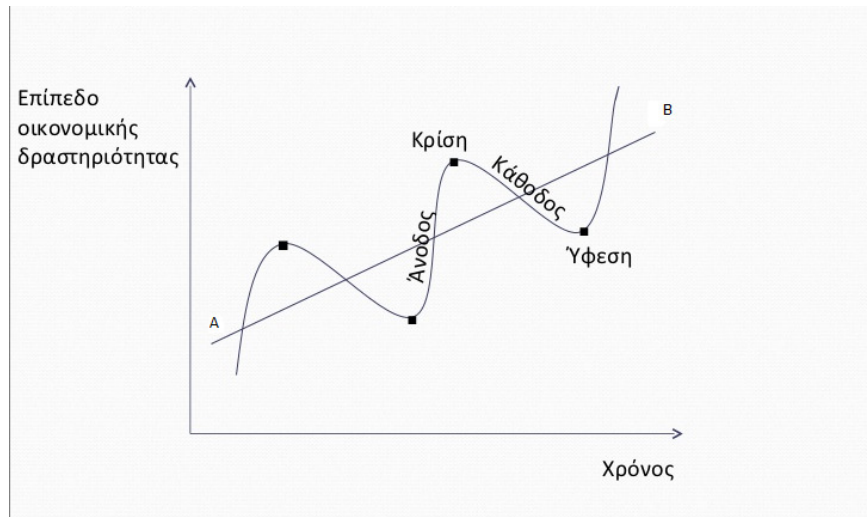
1.8.1 ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Τα στάδια από τα οποία η οικονομία περνάει κατά τη διάρκεια του κύκλου έχουν κοινά χαρακτηριστικά και ονομάζονται φάσεις του οικονομικού κύκλου.Οι οικονομικοί κύκλοι και οι φάσεις τους επαναλαμβάνονται αλλά δεν έχουν κάθε φορά την ίδια ένταση και διάρκεια και παρουσιάζουν μια συστηματική κυκλικότητα.Από τις φάσεις των οικονομικών κύκλων προσδιορίζονται τα στάδια από τα οποία περνάει η οικονομία κατά τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου.

Οι κύριες φάσεις από τις οποίες διέρχεται η οικονομία είναι δύο :

1. η άνοδος (ή επέκταση ή ανάκαμψη) και
2. η κάθοδος (ή συρρίκνωση) .

Κατά τη μετάβαση από την άνοδο στην κάθοδο περνάει από τη κορυφή του κύκλου όπου είναι η **κρίση** ενώ κατά τη μετάβαση από τη κάθοδο στην άνοδο περνάει από το πυθμένα του κύκλου όπου βρίσκεται η **ύφεση**.

Πιο συγκεκριμένα οι φάσεις είναι :

- Η **άνοδος**, όπου κατά τη διάρκειά της αυξάνονται οι τιμές λόγω της συνεχούς αύξησης της ζήτησης και των κεφαλαιουχικών αγαθών και των καταναλωτικών αγαθών.Επιπλέον έχουμε μείωση ανεργίας ,αύξηση επενδύσεων και των πωλήσεων καθώς επίσης και αύξηση των τιμών του εισοδήματος.
- Η **κρίση** , κατά την οποία η ανοδική πορεία ανακόπτεται(κυρίως λόγω υπερβολικής ανόδου των τιμών).Στην φάση αυτή παρουσιάζονται ελλείψεις από εργατικό δυναμικό ,αύξηση μισθών,όλο και μεγαλύτερη αύξηση τιμών και εισοδήματος .Ακόμη κυριαρχεί η αύξηση ζήτησης καταναλωτικών αγαθών και ανάγκη για αύξηση πωλήσεων όπως και ανάγκη για αύξηση παραγωγής αφού στα όριά της σημειώνεται συνεχής πτώση της παραγωγής.
- Η **κάθοδος**, στην οποία κυριαρχεί η μείωση της ζήτησης των κεφαλαιουχικών αγαθών και των καταναλωτικών αγαθών .Ακόμη παρουσιάζεται αύξηση ανεργίας ,μείωση εισοδήματος πωλήσεων και παραγωγής.Όλα αυτά αποτελούν την μείωση της αγοραστικής δύναμης.

- Η ύφεση ,κατά την οποία κυριαρχεί η στασιμότητα της οικονομίας ,δηλαδή υπάρχει αχρησιμοποίητη παραγωγική δυναμικότητα(χαμηλή παραγωγή) ,ανεπαρκής ζήτηση κεφαλαιουχικών αγαθών και καταναλωτικών αγαθών.Ακόμη εκτεταμένη ανεργία,χαμηλό εισόδημα ,χαμηλές πωλήσεις άρα και χαμηλά κέρδη ή ζημίες.

1.8.2 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες στους οποίους οφείλεται το φαινόμενο των μεταβολών της οικονομίας.

Πιο συγκεκριμένα τα αίτια των οικονομικών κύκλων διακρίνονται σε ενδογενή και εξωγενή.

- Στους ενδογενείς παράγοντες περιλαμβάνονται οι μεταβλητές που προσδιορίζονται μέσα στο οικονομικό σύστημα και προκαλούν οι ίδιοι τους οικονομικούς κύκλους.Κάποιες από αυτές είναι οι νομισματικές πολιτικές που αποδίδουν τις διακυμάνσεις στην άνοδο και στη κάθοδο της προσφοράς χρήματος.Ακόμη ,οι θεωρίες επένδυσης,οι οποίες βασίζονται στην αλληλεπίδραση μεταξύ της αύξησης παραγωγής και της επένδυσης. Επιπλέον, οι θεωρίες σχετικά με την αγορά εργασίας ,αποδίδουν στις οικονομικές διακυμάνσεις ακαμψία των τιμών ή των μισθών και οι μεταβολές στη καμπύλη της συνολικής ζήτησης και της συνολικής προσφοράς.
- Στους εξωγενείς παράγοντες περιλαμβάνονται μεταβλητές οι οποίες καθορίζονται έξω από το οικονομικό σύστημα, όπως είναι οι πόλεμοι και οι επαναστάσεις, οι εκλογές, οι μεταβολές στη τιμή του πετρελαίου ,οι τεχνολογικές εξελίξεις κλπ.

1.9 Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η σημερινή αλληλεπίδραση μεταξύ των κρατών ,η ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών,δημιούργησε την έννοια της **διεθνούς οικονομίας**.Οι κανόνες της ελεύθερης αγοράς των ελεύθερα διακινούμενων προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και οι εξαγωγικές σχέσεις που επικρατούν ανά την υφήλιο καθιστούν την οικονομία ως διεθνή παράγοντα στις σχέσεις μεταξύ των κρατών. Το γεγονός ότι εμπορεύονται νομίσματα και επηρεάζονται οι αξίες των εξαγόμενων αγαθών επιδρά άμεσα στις οικονομίες των κρατών.

Για παράδειγμα, αν συγκρίνουμε την εξαγωγική ικανότητα των Η.Π.Α ,όταν το δολάριο είναι ασθενές ή ισχυρό σε σχέση με το Ευρώ ,παρατηρείται πως ένα ασθενές δολάριο κάνει τα εξαγόμενα προϊόντα περισσότερο ελκυστικά ενώ ένα ισχυρό δολάριο αποθαρρύνει τις εξαγωγές και συνεπώς αυξάνει τις εισαγωγές.

Γενικά ,υπάρχει η αντίληψη ότι επειδή οι αγορές έχουν γίνει αλληλοεξαρτημένες ,μια πιθανή κατάρρευση της μιας από αυτών των μεγάλων οικονομιών ,μπορεί να επηρεάσει και τις υπόλοιπες αγορές και έτσι να δημιουργηθούν αλυσιδωτές συνέπειες και κατάρρευση όλων των οικονομιών του πλανήτη.

1.10 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η οικονομία της Ελλάδας ανήκει στη κατηγορία των ανεπτυγμένων χωρών του πλανήτη. Η Ελλάδα έχει ένα υψηλό επίπεδο διαβίωσης και είναι μια μικρή αλλά ανοιχτή οικονομία με σχετικά χαμηλή βιομηχανική βάση.

Η Ελληνική Οικονομία αποτελείται από μεγάλους κλάδους όπως είναι ο τουρισμός,η ναυτιλία,η βιομηχανική παραγωγή τροφίμων και ποτών,η φαρμακοβιομηχανία, η γεωργία και η αλιεία.Επιπλέον κλάδοι της αποτελούν η επεξεργασία καπνού για την παραγωγή καπνικών προϊόντων ,η υφαντουργία, η μεταλλευτική (δηλαδή η ανθρώπινη δραστηριότητα εξόρυξης ορυκτών και πετρωμάτων για χρήση στην οικοδομή ,την εξαγωγή μετάλλων και την παραγωγή τους γενικά) και τα προϊόντα μετάλλου(π.χ ο σίδηρος ,ο χαλκός,το ασβέστιο ,το αλουμίνιο κ.α), οι κλάδοι της ενέργειας,όπως οι μονάδες δύλισης πετρελαίου όπου το πετρέλαιο αποτελεί τη σπουδαιότερη φυσική πηγή ενέργειας,οι κλάδοι των μεταφορών,των τηλεπικοινωνιών ,των τραπεζών κ.α.

Ο πλούτος της Ελλάδας αποτελείται από :

- τη παραγωγή ενέργειας ,
- τον ορυκτό πλούτο και
- τις κατασκευές της .

❖ **Ο ορυκτός πλούτος** της αποτελείται από :

- λιγνίτη ,όπου η Ελλάδα κατέχει τη 2^η θέση στην Ευρώπη σε παραγωγή και την 6^η σε όλο τον κόσμο,
- βωξίτη (από τον οποίο παράγεται το αλουμίνιο),
- άλλα μεταλλικά ορυκτά (όπως για παράδειγμα χαλκό, σιδηρομεταλλεύματα, χρώμιο),
- μη μεταλλικά ορυκτά (όπως μάρμαρο, θηραϊκή γη, μπεντονίτη),
- πετρέλαιο κ.ά.

❖ Όσον αφορά την **ενέργεια** ,η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας βασίζεται σε μεγάλο ποσοστό στην καύση του λιγνίτη που εξορύσσουμε στην Ελλάδα, καθώς επίσης και του πετρελαίου που πολλές φορές εισάγουμε από άλλες χώρες. Δεύτερη σε ποσοστό πηγή ενέργειας είναι οι υδατοπτώσεις. Με φράγματα που έχουν κατασκευαστεί σε πολλά ποτάμια της Ελλάδας ,όπως ο Αχελώος, ο Αλιάκμονας κ.ά.,συγκρατείται το νερό το οποίο, πέφτοντας από ψηλά στα υδροηλεκτρικά εργοστάσια, παράγει ηλεκτρική ενέργεια. Η

Ελλάδα ανήκει στις δέκα πρώτες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας. Πιο μικρή συμμετοχή υπάρχει στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (ήλιος, άνεμος, γεωθερμία κ.ά.), το ποσοστό τους όμως αυξάνεται σταδιακά, αφού παρατηρείται άνοδος στο κλάδο αυτό.

- ❖ Οι **κατασκευές** αποτελούν δυναμικό παραγωγικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας. Το πρώτο μεγάλο τεχνικό έργο στη χώρα μας ήταν η διάνοιξη της Διώρυγας της Κορίνθου. Τα τελευταία χρόνια τόσο η οικοδόμηση κατοικιών, ξενοδοχείων κτλ. όσο και τα οδικά τεχνικά έργα συμβάλλουν στη διαμόρφωση της οικονομίας της Ελλάδας. Η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα έδωσε μια σημαντική ώθηση στον κλάδο, με την κατασκευή των ολυμπιακών σταδίων και εγκαταστάσεων . Ορισμένα από τα πολλά μεγάλα έργα που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα είναι η Εγνατία Οδός, η Αττική Οδός, η γέφυρα «Χαρίλαος Τρικούπης» στο Ρίο-Αντίρριο η οποία είναι πρώτη στον κόσμο στο είδος της κ.α.

Η ελληνική οικονομία είχε εντυπωσιακούς ρυθμούς ανόδου μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο και τον Εμφύλιο, καθώς ξεκινούσε από πολύ χαμηλή βάση. Η συνεχής σύγκλιση με τις αναπτυγμένες δυτικές χώρες διακόπηκε απότομα το 1973 λόγω της πρώτης μεγάλης πετρελαϊκής κρίσης και χειρότερη έγινε η κατάσταση το 1979, με το ξέσπασμα της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης.

Την 1 Ιανουαρίου 2002 η Ελλάδα, και οι άλλες έντεκα τότε χώρες της ευρωζώνης απέκτησαν κοινό νόμισμα, το ευρώ. Η ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ έγινε το 2001 ,μετά την επιτυχή πορεία σύγκλισης των δημοσιονομικών μεγεθών και την ικανοποίηση κατά τη διάρκεια του 2000 των τεσσάρων από των πέντε κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ (κριτήρια :πληθωρισμός, έλλειμα γενικής κυβέρνησης, δημόσιο χρέος, μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών, μακροπρόθεσμο επιτόκιο δανεισμού). Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, είναι επίσημα γνωστή και ως η ‘Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση’, η οποία υπεγράφη στις 7 Φεβρουαρίου του 1992 και θεωρείται η σημαντικότερη και ιστορικότερη συνθήκη της Ευρώπης .

Το ακαθάριστο προϊόν της Ελλάδας συνέχισε να αυξάνεται με ρυθμούς άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου εν μέρει λόγω των επενδύσεων σε υποδομές σχετιζόμενες με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, αλλά και λόγω της ευκολίας πρόσβασης σε πιστώσεις για καταναλωτικές δαπάνες. Ωστόσο η Ελλάδα από το 2001 έως και το 2005 βρέθηκε να παραβιάζει το κριτήριο για έλλειμμα κάτω από 3% του *Συμφώνου Σταθερότητας*, το οποίο έχει σκοπό να διασφαλίζει ότι τα κράτη μετά την ένταξη τους στην ευρωζώνη και την ικανοποίηση των κριτηρίων του Μάαστριχτ, συνεχίζουν να τα τηρούν.

Από τα τέλη του 2009 και τις αρχές του 2010, εξαιτίας του συνδυασμού διεθνών (οικονομική κρίση) και τοπικών παραγόντων (ανεξέλεγκτες δαπάνες κατά την περίοδο μέχρι τις εκλογές του 2009), η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, καθώς έχει το δεύτερο μεγαλύτερο ετήσιο έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού και το δεύτερο μεγαλύτερο δημόσιο χρέος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Περισσότερα για την κρίση στην Ελλάδα θα αναλύσουμε στο 2^ο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Στο 2^ο κεφάλαιο, θα αναφεθούμε στην έννοια της οικονομικής κρίσης, πώς ξεκίνησε, ποια η πορεία εξέλιξής της παγκοσμίως, στην Ευρώπη και τέλος στην Ελλάδα. Ακόμη, θα παρατηρήσουμε τις αιτίες και τις επιπτώσεις του ξεσπάσματος της οικονομικής κρίσης στο σύνολο.

2.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η έννοια της κρίσης, ως πολυδιάστατη, έχει αποδοθεί με πολλούς τρόπους ,ακόμη και από απλούς ανθρώπους για να περιγράψουν με μια λέξη ότι αντιμετωπίζουν ένα δύσκολο πρόβλημα, ότι διανύουν μια περίοδο ανωμαλίας και αντικανονικότητας ή ότι βρίσκονται μια κατάσταση κρίσιμη, δύσκολη και επικίνδυνη.

Πιο συγκεκριμένα όμως,η **οικονομική κρίση** είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας.

Λέγοντας **οικονομική δραστηριότητα** αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λ.π. Τον βασικότερο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας αποτελούν οι επενδύσεις, οι οποίες όταν αυξομειώνονται, συμπαρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη.

Η οικονομική κρίση αποτελεί τη μία από τις δύο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και συγκεκριμένα τη φάση της καθόδου, όταν δηλαδή η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε συρρίκνωση.

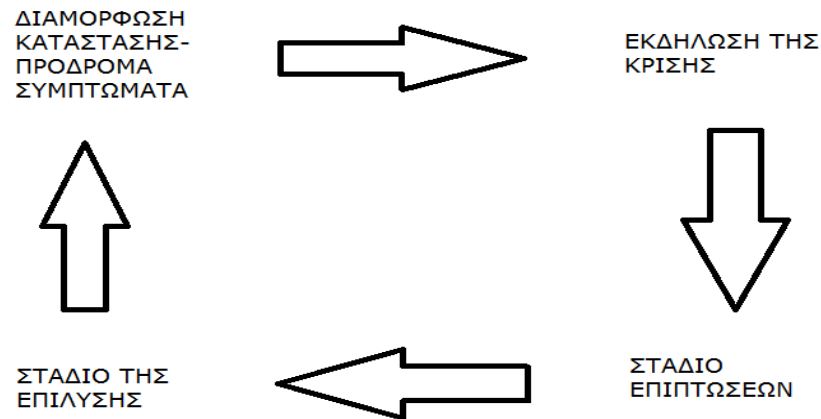
Σημείωση:

Για να ορίσουμε λοιπόν την έννοια της οικονομικής κρίσης,αναφερθήκαμε στις οικονομικές διακυμάνσεις ή αλλιώς στους οικονομικούς κύκλους στους οποίους αναφερθήκαμε στο 1^ο κεφάλαιο.

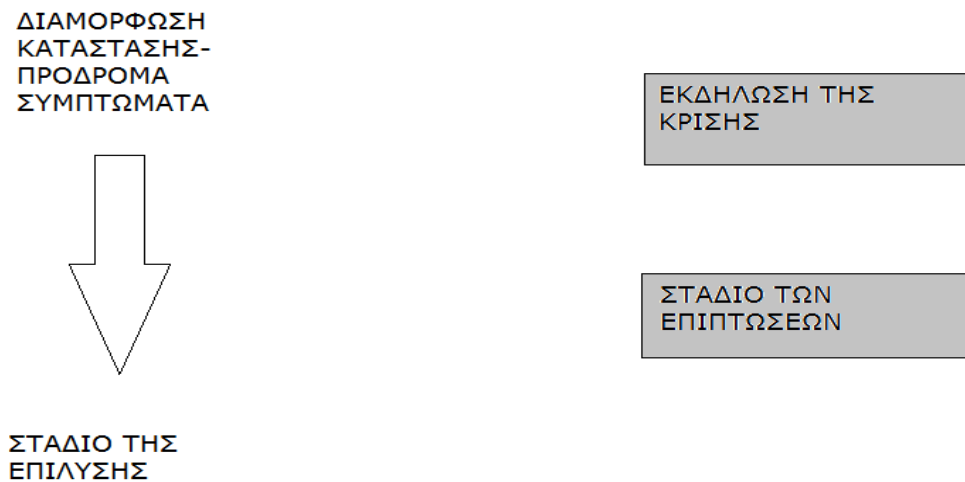
2.1.1 Ο ΣΥΝΗΘΗΣ ΚΥΚΛΟΣ ΖΩΗΣ ΜΙΑΣ ΚΡΙΣΗΣ

Γενικά ,ο **συνήθης κύκλος ζωής μιας κρίσης** ακολουθεί τα παρακάτω τέσσερα στάδια:

1. Το στάδιο Διαμόρφωσης της κατάστασης ή Πρόδρομων συμπτωμάτων (Prodromal crisis stage).
2. Το στάδιο εκδήλωσης-κορύφωσης της κρίσης (acute crisis stage).
3. Το στάδιο των επιπτώσεων (Chronic crisis stage).
4. Το στάδιο της επίλυσης- ομαλοποίησης (crisis resolution stage).

Ο επιθυμητός κύκλος ζωής μιας κρίσης είναι όταν κατά την εμφάνιση των Πρόδρομων Συμπτωμάτων πραγματοποιούνται οι κατάλληλες ενέργειες και οι τακτικές οι οποίες μας οδηγούν κατευθείαν στο στάδιο της επίλυσης.

2.2 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η παγκόσμια οικονομία σήμερα βρίσκεται αντιμέτωπη με τη χειρότερη ύφεση της μεταπολεμικής περιόδου, με το ρυθμό ανάπτυξης να μειώνεται σημαντικά το 2009 και να συνεχίζεται εξίσου τα επόμενα χρόνια. Η κρίση επηρεάζει όλες τις χώρες, πλούσιες και φτωχές, με ανοικτές ή σχετικά πιο κλειστές οικονομίες.

Η χρηματοοικονομική κρίση αυτή του 2008-2009 ,έρχεται πολλά χρόνια μετά από την τελευταία μεγάλη κρίση του 1929 αλλά και από παλαιότερες πετρελαϊκές κρίσεις. Η χρηματοοικονομική κρίση, που ξεκίνησε στην αγορά των στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης των ΗΠΑ ,μετατράπηκε ραγδαία σε κρίση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος και μεταφέρθηκε στην πραγματική οικονομία με ταχύ ρυθμό.

Η παγκοσμιοποίηση, το άνοιγμα των οικονομιών καθώς και η ενοποίηση των αγορών δημιούργησαν τις ιδανικές συνθήκες έτσι ώστε να ρέουν τα κεφάλαια μεταξύ των χωρών αλλά ταυτόχρονα δημιούργησαν και γόνιμο έδαφος για αλυσιδωτές αντιδράσεις από την χρηματοπιστωτική κρίση από το τραπεζικό σύστημα των ΗΠΑ.

2.2.1 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η αρχή της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης προέκυψε, από την κατάρρευση της Lehman Brothers του αμερικανικού κολοσσού στη Νέα Υόρκη (που είχε ιδρυθεί το 1850), στις 15 Σεπτεμβρίου 2008 , η οποία ανακοίνωσε τη πτώχευσή της και δημιούργησε το πρώτο μεγάλο ρήγμα στην Αμερικανική οικονομία. Κατέρρευσαν μαζί της πολλές χρηματοπιστωτικές εταιρίες σε όλο το κόσμο και η χρεοκοπία της οδήγησε στη χειρότερη χρηματοπιστωτική κρίση. Προέκυψε μετά το ξέσπασμα των προβλημάτων στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης και την αλόγιστη χρήση δομημένων επενδυτικών προϊόντων που εξαρτώνταν άμεσα από τη δυνατότητα αποπληρωμής των δανείων από τα οποία παράγονταν.

Η προσπάθεια απομάκρυνσης του πιστωτικού και επιτοκιακού κινδύνου από τις τράπεζες, η μετατροπή στάσιμων κεφαλαίων σε εμπορεύσιμους τίτλους και η μετακίνηση των σύνθετων επενδυτικών τίτλων στις καταστάσεις ειδικών οντοτήτων, προκάλεσαν μια αλυσιδωτή αλληλουχία αντιδράσεων στον αμερικανικό και ευρωπαϊκό τραπεζικό και κτηματομεσιτικό τομέα.

Παρατηρήθηκε πως η χρονική υστέρηση που υπήρξε μεταξύ της εισροής χρημάτων από τις καταθέσεις και της εκροής χρημάτων κατά τις χορηγήσεις δανείων, οι οποίες χρηματοδοτούνταν από τις καταθέσεις, είναι η αιτία αυτής της έκθεσης στον πιστωτικό και επιτοκιακό κίνδυνο.

2.2.2 ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ

Οι κυριότερες αιτίες που προκάλεσαν την εμφάνιση και την ανάπτυξη της τρέχουσας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης είναι :

- Η φούσκα στις τιμές των ακινήτων σε πολλές περιοχές των ΗΠΑ, η οποία διευκόλυνε την υπέρ-κατανάλωση και την αύξηση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών.
- Η ραγδαία εξάπλωση των στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου, δηλαδή μια πιστωτική επέκταση σε κατηγορίες νοικοκυριών που σε κανονικές συνθήκες ,δεν θα έπρεπε να τους έχουν δανειοδοτηθεί.

- Η μεταφορά του ρίσκου από τους ισολογισμούς των τραπεζών στο κοινό και στους επενδυτές μέσω των τιτλοποιήσεων, όπου πολλοί από αυτούς αγνοούσαν το πόσο μεγάλος ήταν ο κίνδυνος . Επιτρεπόταν δηλαδή στις τράπεζες να δανείζουν άφοβα σε μη φερέγγυους δανειολήπτες και στη συνέχεια να αποκτούν ρευστότητα για επιπλέον δανειοδοτήσεις, χωρίς να χρειάζεται να βρουν νέους καταθέτες και τέλος ,
- το σύστημα αμοιβών των στελεχών στο χρηματοπιστωτικό τομέα.

2.2.3 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ

Οι σημαντικότερες επιπτώσεις που προκύπτουν με την εμφάνιση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2008-2009 είναι οι παρακάτω:

- Η κρίση ρευστότητας, καθώς μέσω της μη χορήγησης επαγγελματικών και καταναλωτικών δανείων, τείθεται το πρόβλημα ρευστότητας στην αγορά και στην κατανάλωση.
- Η δυσκολία γενικά παροχής δανείων.
- Η αύξηση των επιτοκίων, η μείωση της επενδυτικής δραστηριότητας και ο περιορισμός της καταναλωτικής πίστης.
- Η μείωση της παραγωγής ,καθώς και η μείωση της κατανάλωσης, όπως και η μείωση του εισοδήματος.
- Η μείωση του εμπορικού ισοζυγίου, δηλαδή οι καθαρές εξαγωγές είναι μειωμένες.
- Η πτώση της τιμής του πετρελαίου και, συνεπώς, η μείωση του κόστους παραγωγής του.
- Η πτώση στις τιμές των πρώτων υλών και η μείωση του κόστους και του πληθωρισμού. Πτώση ακόμη στις τιμές των ακινήτων και άρα ευκαιρίες για αγορές.

Επιπλέον , η κρίση πλήττει το διεθνές εμπόριο ,τον ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης οποιασδήποτε χώρας καθώς επίσης πλήττει σε μεγάλο βαθμό και την

απασχόληση.Δηλαδή ,δημιούργησε προβλήματα και στη κοινωνική ζωή των ανθρώπων ,διότι με μειωμένο ή ακόμη και με καθόλου εισόδημα ,δημιουργούνται προβλήματα στην ευημερία του κάθε ανθρώπου και ωθεί μεγάλα τμήματα του πληθυσμού στη φτώχεια.

Παρατηρείται πως η κρίση ναι μεν εκδηλώνεται περισσότερο στις χαμηλής και μέσης ανάπτυξης χώρες από ότι στις ανεπτυγμένες χώρες ,όμως είναι έντονο το φαινόμενο και στο εσωτερικό των χωρών,όπου δυσκολεύονται και οι απλοί εργάτες και τα άτομα με υψηλή εκπαίδευση καθώς επικρατεί ο φόβος της απώλειας της εργασίας τους ανεξαρτήτως ειδικότητας.Παρατηρήθηκε πως από το 2008 και μετά αυξάνεται ολοένα το φαινόμενο της ανεργίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

2.3 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Από το 1980, η προσπάθεια για την οικονομική και την πολιτική συγκρότηση της Ευρώπης ,γεννούσε συνεχώς νέα εμπόδια, κάνοντάς την ακόμα πιο ευάλωτη μπροστά στη κρίση του 2008.Η κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού συστήματος στις ΗΠΑ, στάθηκε απλά η αφορμή για να βγουν στην επιφάνεια οι ανισοροπίες που υπήρχαν τόσα χρόνια κυρίως λόγω του ενδο-ευρωπαϊκού ανταγωνισμού.

Ενώ, η Αμερική μετρούσε ακόμα τις πληγές της από τη φούσκα των ακινήτων και των τοξικών παραγώγων της, η κατάσταση πήρε διαστάσεις επιδημίας μιας και αρκετές Ευρωπαϊκές τράπεζες, ασφαλιστικά ταμεία αλλά και ιδιώτες είχαν εκτεθεί στον ίδιο κίνδυνο. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την μείωση της ζήτησης από τον καταναλωτικό κολοσσό δηλαδή της ΗΠΑ,για Ευρωπαϊκά προϊόντα ήταν οι κακοί οιωνοί μιας οικονομικής κρίσης όχι μόνο του τραπεζικού συστήματος αλλά και ολόκληρου του Ευρωπαϊκού οικονομικού συστήματος.

Οι Αμερικανικές Τράπεζες δημιούργησαν ένα σύνολο από παράγωγα που είχαν αγοραστεί από Αγγλικές, Γαλλικές ακόμα και από συντηρητικές Ελβετικές τράπεζες. Συγκεκριμένα η Goldman Sachs δημιούργησε τα CDOs, τα εξασφαλισμένα ομόλογα χρέους ή ομόλογα ασφαλισμένων δανείων ή εγγυημένες υποχρεώσεις χρέους όπως λέγονται διαφορετικά (Collateralized Debt Obligations, CDOs) τα οποία είναι επενδυτικά εργαλεία που παράγονται από την τιτλοποίηση ομάδας ομοειδών στοιχείων .Με άλλα λόγια

,είναι δομημένα πάνω σε στεγαστικά δάνεια φτωχών που γνώριζαν ότι δεν θα αποπληρωθούν.

Επιπλέον η Goldman Sachs δημιούργησε και κάποια άλλα τοξικά παράγωγα (CDS) ,που αφορούσαν ουσιαστικά στοιχήματα ότι τα CDO's θα καταρρεύσουν, τα οποία είχαν περάσει στα χέρια μεγάλων Ευρωπαϊκών Τραπεζών δημιουργώντας ζημίες πολλών εκατομμυρίων. Τα παράγωγα αυτά που χρησιμοποιούνταν εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος αποδείχθηκαν «μολυσμένα».

Η συνειδητοποίηση του προβλήματος προκάλεσε έλλειψη εμπιστοσύνης με την φερεγγυότητα των τίτλων, η οποία έπειτα προκάλεσε τη ξαφνική έλλειψη ρευστότητας στην αγορά. Η ανάγκη να αντικατασταθούν τα προϊόντα αυτά με πραγματικό χρήμα, ήταν σημαντική διότι σε διαφορετική περίπτωση, θα κατέρρεαν άμεσα και για πάντα, τράπεζες με τεράστια οικονομική επιφάνεια, παρόλα αυτά η Ευρώπη επέλεξε να πράξει σύμφωνα με τη πολιτική της Αμερικής.

Οι ευρωπαϊκές τράπεζες που είχαν επενδύσει σε μεγάλο βαθμό στην αμερικανική αγορά δέχθηκαν ισχυρό πλήγμα. Σε μια προσπάθεια να αποτρέψουν τη χρεοκοπία ορισμένων τραπεζών, οι κυβερνήσεις πολλών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως της Γερμανίας, της Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιρλανδίας, της Δανίας και άλλων χωρών έσπευσαν σε βοήθεια. Αλλά το κόστος της διάσωσης των τραπεζών απεδείχθη πολύ υψηλό. Για παράδειγμα στην Ιρλανδία, το κράτος κινδύνευσε να χρεοκοπήσει, όμως παρενέβησαν άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και χορήγησαν χρηματοδοτική βοήθεια.

Το 2009, καθώς η Ευρώπη βυθιζόταν στην ύφεση, το πρόβλημα που έπληξε αρχικά τις τράπεζες άρχισε να πλήττει όλο και περισσότερο τα κράτη, δεδομένου ότι οι αγορές ανησύχησαν ότι ορισμένες χώρες δεν θα μπορούσαν να διασώσουν τις τράπεζες που αντιμετώπιζαν προβλήματα. Σε όλο και περισσότερες χώρες αναπτύχθηκε ένας φαύλος κύκλος. Η χρηματοπιστωτική αστάθεια εμπόδισε την οικονομική ανάπτυξη, η οποία με τη σειρά της οδήγησε σε αύξηση του δημόσιου χρέους. Το ύψος του χρέους αύξησε στη συνέχεια το κόστος κρατικού δανεισμού συμβάλλοντας σε χρηματοπιστωτική αστάθεια.

2.3.1 ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Οι βασικές αιτίες που επηρέασαν την οικονομική κατάσταση της Ευρώπης είναι:

- Τα υπερβολικά προβλήματα τρεχουσών συναλλαγών,
- Η τεράστια πιστωτική επέκταση,
- Οι μειωμένες εισροές κεφαλαίων και γενική κρίση ρευστότητας,
- Η αύξηση του πληθωρισμού,
- Οι τεράστιες δαπάνες για τη στήριξη του χρηματοπιστωτικού και τραπεζικού τομέα,
- Οι ανισορροπίες που υπήρχαν ήδη ανάμεσα στα κράτη –μέλη λόγω ανταγωνισμού και γενικά ,
- Η χρησιμοποίηση των τοξικών παραγώγων των τραπεζών της Αμερικής

Επιπροσθέτως , η χρηματοπιστωτική κρίση, αποκάλυψε διάφορες ανεπάρκειες του συστήματος της οικονομικής διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ,όπως:

- Η υπερβολικά μεγάλη έμφαση στα ελλείμματα:

Ορισμένες χώρες ,παρόλο που διατηρούσαν τα ετήσια ελλείμματα σε χαμηλά επίπεδα(ή επιτυγχάνοντας ακόμη και πλεονάσματα), αντιμετώπισαν οικονομικές δυσκολίες κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, εξαιτίας των υψηλών επιπέδων χρέους. Άρα απαιτούνταν, αυστηρότερη παρακολούθηση αυτού του δείκτη.

- Η έλλειψη παρακολούθησης της ανταγωνιστικότητας και των μακροοικονομικών ανισορροπιών:

Η εποπτεία των οικονομιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν έδωσε την απαραίτητη προσοχή στις εξελίξεις στο πεδίο της ανταγωνιστικότητας και της πιστωτικής ανάπτυξης, έτσι δημιουργήθηκε η συσσώρευση χρέους του ιδιωτικού τομέα.

- Η ανεπαρκής επιβολή:

Σε ορισμένες χώρες της ευρωζώνης , οι οποίες δεν τηρούσαν τους κανόνες της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαιτούνταν αυστηρότερος και πιο αξιόπιστος μηχανισμός κυρώσεων.

- Η καθυστερημένη λήψη αποφάσεων:

Σε πολλές περιπτώσεις, υπήρξε αναβολή της λήψης σκληρών αποφάσεων για τις ανησυχητικές μακροοικονομικές εξελίξεις και δεν ελήφθη επαρκώς υπόψη, η οικονομική κατάσταση από την πλευρά της ευρωζώνης ως σύνολου.

- Η επείγουσα χρηματοδότηση:

Όταν εκδηλώθηκε η κρίση, δεν υπήρχε μηχανισμός για τη χορήγηση χρηματοοικονομικής στήριξης σε χώρες της ευρωζώνης οι οποίες βρέθηκαν ξαφνικά αντιμέτωπες με χρηματοπιστωτικές δυσκολίες. Η χρηματοδοτική στήριξη ήταν αναγκαία για να δημιουργηθεί ένα προστατευτικό τείχος ώστε να μην εξαπλωθούν τα προβλήματα και σε άλλες χώρες.

2.3.2 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Υπάρχουν ποικίλες επιπτώσεις από τη διεθνή οικονομική κρίση στην Ευρώπη, κάποιες από αυτές αρνητικές και κάποιες από αυτές θετικές. Συγκεκριμένα:

Οι αρνητικές επιπτώσεις είναι :

- Η ταχεία μετάδοση της κρίσης σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Τα πρόσθετα μέτρα λιτότητας και η επιστροφή της ύφεσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Η έλλειψη εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα και οι αμφιβολίες για την εξέλιξη της παγκόσμιας ανάκαμψης .
- Η δηλητηρίαση διακρατικών σχέσεων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και εκτός από αυτής.
- Η αμφισβήτηση βιωσιμότητας της ΟΝΕ .

Οι θετικές επιπτώσεις είναι :

- το χρήσιμο ζυπνητήρι για τις «αγορές», που οδήγησε σε καλύτερη αποτίμηση των κινδύνων
- η βελτίωση της αρχιτεκτονικής του ευρώ
- Το Νέο Σύμφωνο Δημοσιονομικής Πειθαρχίας, το οποίο προβλέπει την καθιέρωση «χρυσών δημοσιονομικών κανόνων» για τη δημοσιονομική ισορροπία
- Ο σημαντικά αυξημένος ρόλος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας
- Η αναγνώριση ανάγκης ανακεφαλαίωσης των τραπεζών και του Κοινού Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων και της Εξυγίανσης Τραπεζικού Συστήματος

Γενικότερα ,οι κύριες συνέπειες αυτής της οικονομικής κρίσης είναι οι εξής:

- μία κρίση ρευστότητας, καθώς το κεφάλαιο έγινε είδος υπό εξαφάνιση,
- μία κρίση ανάπτυξης, καθώς όλες οι οικονομίες του κόσμου (με ελάχιστες εξαιρέσεις) είδαν τις οικονομίες τους να συρρικνώνονται και το ΑΕΠ τους να περνά ταχύτητα από θετική σε αρνητική ανάπτυξη,

- μία κρίση εκτίναξης του δημοσίου χρέους και των δημοσιονομικών ελλειμάτων, καθώς όλα τα κράτη στράφηκαν στο δανεισμό και στην αύξηση των δημοσίων δαπανών ,προκειμένου να μην δουν την οικονομία τους ολοένα να συρρικνώνεται,
- μία κρίση ψυχολογίας, καθώς πολίτες και πολιτικοί βρέθηκαν αντιμέτωποι με ένα πρόβλημα δύσκολο ,επικράτησε η έλλειψη εμπιστοσύνης και αυξήθηκε το φαινόμενο της ανεργίας.

2.4 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας, το γενικό κλίμα που επικρατούσε στην Ελλάδα ήταν αυτό της συγκρατημένης αισιοδοξίας ,διότι οι ρυθμοί ανάπτυξης σε σύγκριση με εκείνους των υπολοίπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν ικανοποιητικοί και το ποσοστό ανεργίας κυμαινόταν σε μη ανησυχητικά επίπεδα. Παρατηρήθηκε βέβαια μια καθοδική πορεία από το 2004 και μετά, η αισιοδοξία όμως αυτή διατηρήθηκε ,μέχρι ώσπου ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση το 2008-2009.

Η ελληνική οικονομική κρίση αποτελεί μια σειρά των σημερινών ευρωπαϊκών κρίσεων χρέους. Ξεκίνησε στα τέλη του 2009 ,από τους φόβους των επενδυτών σχετικά με την ικανότητα της Ελλάδας να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του χρέους της, λόγω της ισχυρής αύξησης των επιπέδων του δημόσιου χρέους της.

Ενώ πριν το 2007-2008 η Ελλάδα θεωρούνταν το ίδιο αξιόπιστη με όλες τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης, από το δεύτερο μισό του 2009 και μετά η υπερχρέωση του ελληνικού δημοσίου ήρθε στο προσκήνιο, καθώς η Ελλάδα αξιολογήθηκε ως η χώρα με τη μικρότερη πιθανότητα ελέγχου του διογκούμενου χρέους της.

Το ελληνικό δημόσιο χρέος είχε αρχίσει να αυξάνεται δραματικά μέσα στη δεκαετία του 1980 και συνέχιζε να αυξάνεται, με μικρότερο ρυθμό, και τις επόμενες δύο δεκαετίες. Η σταδιακή αυτή αύξηση του δημόσιου χρέους επηρέασε την ελληνική οικονομία, καθώς, η κατανάλωση αυξήθηκε σημαντικά και

μειώθηκαν οι επενδύσεις.Ακόμη ,ο όγκος των εισαγωγών ήταν μεγαλύτερος από εκείνον των εξαγωγών της Ελλάδας,δηλαδή παρήγαγε λιγότερο από ό,τι καταναλώνει και υποχρεώθηκε να πληρώνει μεγαλύτερους τόκους για το αυξημένο εξωτερικό χρέος της.

Ως αποτέλεσμα, η Ελλάδα είχε αυξημένες ανάγκες δανεισμού,καθώς οι αποταμιεύσεις δεν επαρκούσαν για την αγορά ομολόγων που εκδίδονταν από την κυβέρνηση, ενώ υπήρξαν και μεγάλες επενδυτικές δαπάνες λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 και μεγάλωσε περισσότερο το εξωτερικό της χρέος.

Από τον Νοέμβριο του 2009 και μετά, τα CDS της Ελλάδας ,τα οποία είναι σύμβολα παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων (αποτελούν ασφάλιστρα έναντι ομολόγων που εκδίδουν είτε τα κράτη είτε επιχειρήσεις,τα οποία επενδυτές τα αγοράζουν για να καλυφθούν από το κίνδυνο χρεοκοπίας), ενώ βρίσκονταν στα ίδια περίπου επίπεδα με αυτά της Ιρλανδίας και ήδη υψηλότερα από αυτά των άλλων χωρών της Ευρωζώνης, ακολούθησαν μια δραματικά ανοδική πορεία, η οποία, αν και είχε σκαμπανεβάσματα, οδήγησε σε επίπεδα κατά πολύ υψηλότερα σε σχέση με τα αντίστοιχα CDS της Πορτογαλίας και της Ιρλανδίας.Η Ελλάδα επισημάνθηκε ως η χώρα με τη μεγαλύτερη επικινδυνότητα .

Το Μάιο του 2010 ,οι χώρες της Ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συμφώνησαν σε δάνειο διάσωσης ύψους 110 δισεκατομμυρίων Ευρώ για την Ελλάδα,που θα εξαρτάται από την εφαρμογή μέτρων λιτότητας.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του 1^{ου} πακέτου στήριξης είναι :

- Εξαιρετικά υψηλή χρηματοδότηση από την Ευρωζώνη και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
- Τριετής περίοδος προσαρμογής
- Μείγμα οδυνηρών δημοσιονομικών μέτρων/ φιλόδοξων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων

Στόχοι: Σταδιακή μείωση ελλειμμάτων

- ✓ Σταθερότητα χρηματοπιστωτικού συστήματος
- ✓ Ταχεία αποκατάσταση των συνθηκών ανάπτυξης και του δανεισμού απο τις αγορές

Το Οκτώβριο του 2011 ,οι ηγέτες της Ευρωζώνης συμφώνησαν να προσφέρουν και ένα δεύτερο πακέτο διάσωσης ύψους 130 δισεκατομμύριων ευρώ για την Ελλάδα και επικυρώθηκε τελικά τον Φεβρουάριο του 2012.

Το 2^ο πακέτος διάσωσης της Ελλάδας είχε τα εξής χαρακτηριστικά:

- Μεγάλο Κούρεμα και ευνοικοί όροι Νέων Ομολόγων
- Αύξηση Χρηματοδότησης από την Ευρωζώνη και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
- Επιβράδυνση της Δημοσιονομικής Προσαρμογής
- Μεγαλύτερη έμφαση σε μείωση δαπανών και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις
- Αυστηρότερη επιτήρηση εκτέλεσης προγράμματος

Γενικά, παρατηρήθηκε πως η στασιμότητα ή αλλιώς η ύφεση στην Ευρώπη δεν επηρέασε αμέσως την Ελλάδα ,όμως κατα το τελευταίο τρίμηνο του 2008 η ύφεση επηρέασε τις ελληνικές εξαγωγές όπως και τις εξαγωγές των υπόλοιπων χωρών.

Παρόλο που το 2010 ,η ευρωπαϊκή οικονομία αρχίζει να σταθεροποιείται ,η ελληνική οικονομία επιδεινώθηκε.Η οικονομική κρίση ανέδειξε τις υπάρχουσες μακροοικονομικές ανισορροπίες και τις αδυναμίες γενικότερα της ελληνικής οικονομίας όπως είναι το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας και την οργανωτική ανεπάρκεια του κράτους.Αυτές οι δυο ανισορροπίες γίνονται εμφανή στα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και το δημοσιονομικό έλλειμμα,όπως και στα χρέη του δημοσίου και του εξωτερικού .

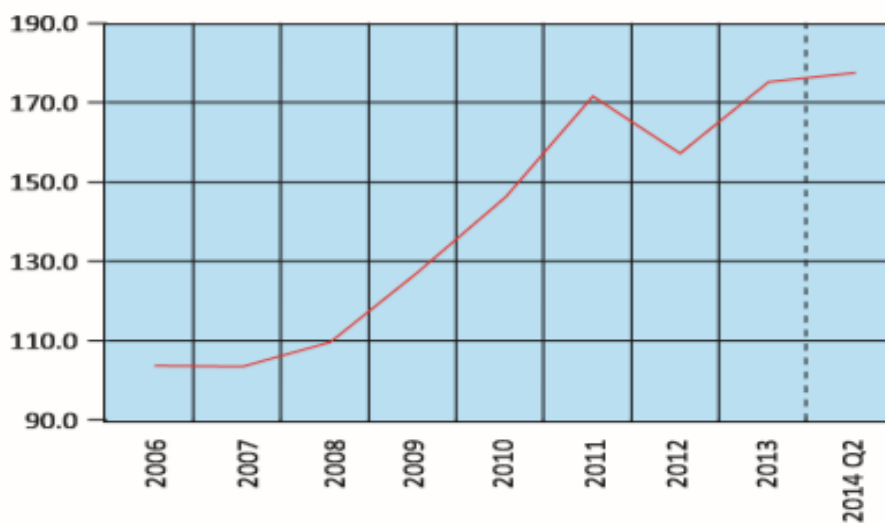
Τα πραγματικά προβλήματα της κρίσης φάνηκαν στην ελληνική οικονομία, με την άνοδο των επιτοκίων και το συντηρητισμό του χρηματοπιστωτικού συστήματος να πλήττει δανειολήπτες, μικρομεσαίες επιχειρήσεις, την αγοραστική συμπεριφορά των καταναλωτών και λοιπές πτυχές της αγοράς.

- ✚ Παρακάτω είναι εμφανή από το 2006 έως το 2013 η εξέλιξη του χρέους και του ελλείματος της Ελλάδας ως % του Α.Ε.Π:

Τα ιστορικά δημοσιονομικά στοιχεία όπως ισχύουν σήμερα

Ελλειμμα ως % του ΑΕΠ		Χρέος ως % του ΑΕΠ	
-6,0	2006	107,8	
-6,5	2007	107,3	
-9,8	2008	112,9	
-15,7	2009	129,7	
-10,9	2010	148,3	
-9,6	2011	170,3	
-8,9	2012	157,2	
-12,7	2013	175,1	

Διαχρονική εξέλιξη του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ
 Evolution of debt as percentage of GDP

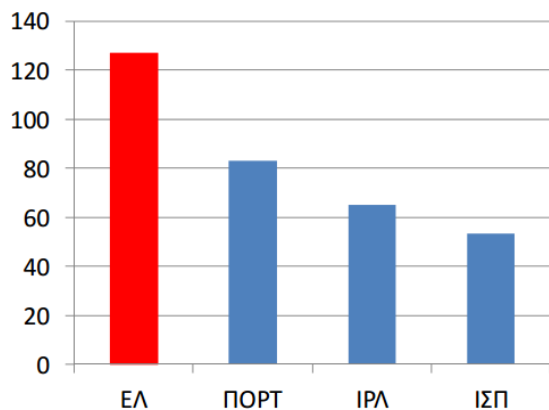
2.4.1 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

➤ Τις **σημαντικότερες αιτίες** εμφάνισης της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα αποτελούν:

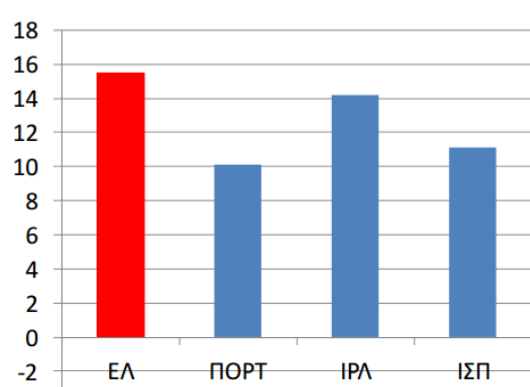
1. Το υψηλό δημόσιο χρέος
2. Το τεράστιο δημοσιονομικό έλλειμμα
3. Το μεγάλο έλλειμμα ισοζυγίου των τρέχουσων συναλλαγών

✚ Παρακάτω ακολουθούν τα διαγράμματα σε σύγκριση με κάποιες τυχαίες ευρωπαϊκές χώρες ,το έτος 2009 που ξέσπασε η κρίση στην Ελλάδα.

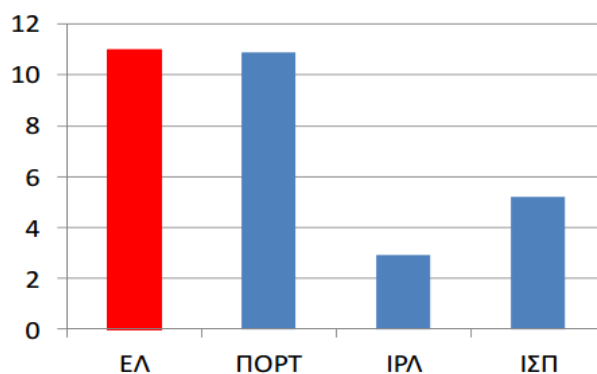
1. ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΟ 2009 (% ΤΟΥ ΑΕΠ)

2. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΤΟ 2009 (% ΤΟΥ ΑΕΠ)

3. ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΤΡΕΧ. ΣΥΝ/ΓΩΝ ΤΟ 2009 (% ΤΟΥ ΑΕΠ)

- Οι **βασικότερες επιπτώσεις** της τρέχουσας οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικονομία μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:
- Ο περιορισμός καταναλωτικής πίστης που οδηγεί σε μείωση της κατανάλωσης.
 - Η μείωση της παραγωγικής διαδικασίας
 - Η μείωση των εξαγωγών και η υπο-εξαφάνιση του ελληνικού προϊόντος.
 - Η έλλειψη επιχειρηματικότητας.
 - Η αύξηση της ανεργίας.
 - Η κρίση ρευστότητας.
 - Η έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των πολιτών της Ελλάδας αλλά και σε σχέση με άλλες χώρες.
 - Η κρίση ψυχολογίας των πολιτών της χώρας για την επιβίωση τους και το αβέβαιο μέλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Στο 3^ο κεφάλαιο ,θα αναφερθούμε στην επιχείρηση και στην επιχειρηματικότητα ,στη παραγωγή και στη παραγωγική διαδικασία, στα χαρακτηριστικά της, στους συντελεστές παραγωγής καθώς επίσης και στους τομείς παραγωγής της οικονομίας.

3.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Όταν αναφερόμαστε στον όρο **επιχείρηση** εννοούμε τους συστηματικούς συνδυασμούς των παραγωγικών συντελεστών (όπως το έδαφος ,το κεφάλαιο ,το ανθρώπινο δυναμικό κλπ) για την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών ,επιδιώκοντας το μέγιστο δυνατό κέρδος.Αποτελεί γενικά μια οικονομική μονάδα που κατέχει υπεύθυνη οργάνωση των παραγωγικών συντελεστών και διαχείρισης συναλλαγών με τις οποίες επιδιώκει το κέρδος.Ο βασικός στόχος όλων των τύπων επιχειρήσεων είναι η μεγιστοποίηση της αξίας ,δηλαδή η αύξηση και ο πολλαπλασιασμός του αρχικού κεφαλαίου και η δημιουργία πλούτου.

Γενικά οι επιχειρήσεις διακρίνονται ανάλογα με το αντικείμενο δράσης τους,το ιδιοκτησιακό επιχειρηματικό κεφάλαιο ,το μέγεθος τους κλπ .Για παράδειγμα κάποιες επιχειρήσεις που διακρίνονται με βάση το αντικείμενο δράσης τους είναι οι **επιχειρήσεις** :

- Πρωτογενούς παραγωγής,
- Παραγωγής ή μεταποίησης ή μετασχηματισμού.Σε αυτή τη κατηγορία εντάσσονται όλες οι βιομηχανίες και οι βιοτεχνίες .
- Γενικού εμπορίου ή αλλιώς εμπορικές,
- Παροχής υπηρεσιών κ.α

Όταν αναφερόμαστε στην έννοια **επιχειρηματικότητα** εννοούμε τη προσπάθεια μετατροπής της πρωτοβουλίας – ιδέας σε αποτέλεσμα το οποίο επιφέρει οικονομικό κέρδος .Περιλαμβάνει σα βήματα τη καινοτομία ,την ηγεσία ,τη διαχείριση και την ανάπτυξη της πρωτοβουλίας.

Η επιχειρηματικότητα είναι ιδιαίτερα σημαντική γενικά για την οικονομία μιας χώρας,αφού βοηθά στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ,στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στη συνολική οικονομική καθώς και κοινωνική ανάπτυξη.

3.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Με τον όρο **παραγωγή** εννοούμε τη διαδικασία που στοχεύει στη δημιουργία οικονομικών αγαθών και υπηρεσιών τα οποία είναι χρήσιμα για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών, με το συνδυασμό των συντελεστών παραγωγής οι οποίοι μετατρέπουν (μετασχηματίζουν) τα αγαθά ώστε να είναι χρήσιμα για τον άνθρωπο. Έτσι λοιπόν τα οικονομικά αγαθά και οι υπηρεσίες είναι αποτέλεσμα της διαδικασίας της παραγωγής.

Όπως αναφέραμε , η παραγωγή προϋποθέτει τη χρησιμοποίηση παραγωγικών συντελεστών. Τη διαδικασία της παραγωγής αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις. Αυτές αποφασίζουν για το είδος και τις αναλογίες των συντελεστών που μπορούν να συνδυάσουν για την παραγωγή των διάφορων προϊόντων.

Με τον όρο **παραγωγική διαδικασία** εννοούμε όλες τις διεργασίες που πραγματοποιούνται σε μια βιομηχανία για τη παραγωγή των προϊόντων. Η παραγωγική διαδικασία συνεπώς είναι μια συνειδητή προσπάθεια των ανθρώπων να δώσουν στην ύλη χρήσιμες μορφές που ικανοποιούν τις ανάγκες των ανθρώπων της κοινωνίας. Το αποτέλεσμα της παραγωγικής διαδικασίας είναι το προϊόν.

3.2.1 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Κάποια χαρακτηριστικά στοιχεία της **παραγωγικής διαδικασίας** είναι :

- Η *συνειδητή προσπάθεια* για κάποιο τελικό αποτέλεσμα.
- Η *χρονική διάρκεια* από τη στιγμή που θα χρησιμοποιηθούν οι παραγωγικοί συντελεστές ,μέχρι τη παραγωγή και τη τελική δημιουργία του προϊόντος.
- Η *τεχνολογική σχέση* ανάμεσα στις ποσότητες των παραγωγικών συντελεστών και την ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος.

Για παράδειγμα ,τα στοιχεία της παραγωγικής διαδικασίας μπορούμε να τα διακρίνουμε στην παραγωγή ενός γεωργικού προϊόντος (π.χ σιτάρι), ενός βιομηχανικού προϊόντος (π.χ αυτοκίνητο) ή μιας υπηρεσίας (π.χ η ιατρική).

- Στις περιπτώσεις αυτές ,η *συνειδητή προσπάθεια* αφορά τη παραγωγή του σιταριού,τη παραγωγή του αυτοκινήτου και τέλος τη θεραπεία ενός ασθενούς.
- Η *χρονική περίοδος* αναφέρεται στο διάστημα που πρέπει να περάσει από τη καλλιέργεια μέχρι τη συγκομιδή του σιταριού ,από την αρχή μέχρι το τέλος της κατασκευής του αυτοκινήτου ,από την έναρξη της θεραπείας μέχρι την ίαση του ασθενούς.
- Η *τεχνολογική σχέση* συνδέεται με τη μέθοδο παραγωγής του σιταριού ,τη μέθοδο παραγωγής του αυτοκινήτου και το είδος της ιατρικής θεραπείας του ασθενούς.

Γενικά η παραγωγή περιλαμβάνει όλες τις οικονομικές δραστηριότητες όπως:τη γεωργία ,τη βιομηχανία ,τις μεταφορές ,το εμπόριο κ.α.

3.2.2 ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Η παραγωγική διαδικασία διακρίνεται στις εξής τέσσερις κατηγορίες:

1. Η συνεχής παραγωγική διαδικασία,σύμφωνα με την οποία εφαρμόζεται τεχνολογία που επιτρέπει τη συνεχή ροή παραγωγικών υλών για τη συνεχή παραγωγή προϊόντος. Για τη χρησιμοποίηση διαδικασιών συνεχούς παραγωγής απαιτούνται πολύ μεγάλες ποσότητες υλικού κεφαλαίου για εγκαταστάσεις και μηχανολογικό εξοπλισμό καθώς και μεγάλο αυτοματισμό ,ενώ χρειάζεται λίγη σχετικά εργασία. Για να εξασφαλιστεί η υψηλή παραγωγικότητα , χρειάζεται συνήθως να λειτουργεί η παραγωγική μονάδα στο μέγιστο ή σχεδόν στο μέγιστο επίπεδο παραγωγής της ολόκληρο το εικοσιτετράωρο και κάθε ημέρα.

2. Η παραγωγή κατά παραγγελία, σύμφωνα με την οποία το προϊόν παράγεται κατά κανόνα για συγκεκριμένο αγοραστή και με βάσει των δικών του απαιτήσεων .Επομένως απαιτείται και η απασχόληση έμπειρου, επιστημονικού και εξειδικευμένου προσωπικού .Με αυτή τη παραγωγική διαδικασία είναι δυνατόν να υπάρχει υψηλή παραγωγικότητα.Ακόμη ,η παραγωγική μονάδα έχει την ευελιξία να αυξομειώνει τις ποσότητες των παραγωγικών συντελεστών και της ποσότητας του παραγόμενου προϊόντος.
3. Η δύσκαμπτη μαζική παραγωγή, σύμφωνα με την οποία υπάρχει η τυποποίηση των χρησιμοποιούμενων πρώτων υλών,της τεχνολογίας ,της διαδικασίας παραγωγής και του παραγόμενου προϊόντος.Η διαδικασία αυτή είναι κατά κανόνα μεγάλης έντασης κεφαλαίου και χρησιμοποιείται για τη παραγωγή μεγάλης ποσότητας και σταθερής ποιότητας προϊόντος.Η κάθε επιχείρηση που χρησιμοποιεί αυτή τη διαδικασία παραγωγής,επιδιώκει με τη διαφήμιση ή με άλλα μέσα να επηρεάσει θετικά τις προτιμήσεις των πελατών της ,ώστε να τους αρέσουν τα προϊόντα όπως τα παράγει και να τους προσελκύσει.
4. Η ευέλικτη μαζική παραγωγή,σύμφωνα με την οποία επιδιώκεται να εξασφαλίζονται τα πλεονεκτήματα της μαζικής παραγωγής ,αλλά να υπάρχει ταυτόχρονα και η σχετική ευελιξία με τη παράλληλη παραγωγή ποικιλίας προϊόντων .Με τη διαδικασία αυτή παραγωγής παράγονται διαφορετικά προϊόντα σε διαφορετικά τμήματα της αγοράς και έτσι υπάρχει διαφοροποίηση στην παραγωγή και στην ευρύτερη κάλυψη της συνολικής αγοράς.

3.2.3 ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Με τους συντελεστές παραγωγής ή αλλιώς παραγωγικοί συντελεστές ,αναφερόμαστε σε όλους τους πόρους (φυσικούς και ανθρώπινους) που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών.Για να παραχθεί λοιπόν ,οποιοδήποτε υλικό αγαθό ή υπηρεσία,πρέπει να χρησιμοποιηθούν οι παραγωγικοί συντελεστές.

Οι συντελεστές παραγωγής είναι :

- Οι **φυσικοί πόροι** ,είναι τα αγαθά που προέρχονται από τη γη ,από το υπέδαφος,από τα δάση ,από τη θάλασσα.Η φύση μας όμως ,μας δίνει τη δυνατότητα να έχουμε και άλλα στοιχεία όπως είναι το ηλιακό φως ,η θερμότητα ,ο ατμοσφαιρικός αέρας,τα οποία δεν συμπεριλαμβάνονται στους συντελεστές παραγωγής διότι τα βρίσκουμε ελεύθερα και δεν αποτελούν οικονομικά αγαθά.
- Η **εργασία** , με την έννοια της εργασίας εννοούμε κάθε μορφή εργασίας από την πιο απλή μορφή χειρωνακτικής δουλειάς έως τη πιο πολύπλοκη εργασία ενός επιστήμονα.Με άλλα λόγια ,περιλαμβάνει όλες τις φυσικές και πνευματικές υπηρεσίες που προέρχονται από τον άνθρωπο στη παραγωγική διαδικασία ,για τη παραγωγή διάφορων αγαθών.
- Το **κεφάλαιο** ,με τον όρο κεφάλαιο αναφερόμαστε στο υλικό κεφάλαιο και όχι στο χρηματικό.Δηλαδή αναφερόμαστε στα μηχανήματα,τα εργαλεία,τα μεταφορικά μέσα,τις κτιριακές εγκαταστάσεις κ.α .Αποτελεί σημαντικός παράγοντας το κεφάλαιο διότι αυξάνει τη παραγωγικότητα της εργασίας εφόσον με την ίδια ποσότητα εργασίας παράγονται περισσότερα αγαθά.
- Ο **επιχειρηματίας**,ο οποίος αναλαμβάνει την οργάνωση και τον συντονισμό των παραγωγικών μέσων ,για τη παραγωγή των αγαθών και υπηρεσιών με σκοπό την επίτευξη του κέρδους.Το επιχειρηματικό αποτέλεσμα βασίζεται στις κρίσιμες αποφάσεις ,οι οποίες βασίζονται στις προβλέψεις του επιχειρηματία και το αποτέλεσμα είναι είτε θετικό και επιφέρει κέρδος στην επιχείρηση είτε είναι αρνητικό και προκαλεί ζημιές.Υπάρχει πάντα ο επιχειρηματικός κίνδυνος και η ικανότητα κάποιου να είναι επιχειρηματίας δεν είναι καθόλου εύκολο και είναι ένα είδος εργασίας.Ακόμη ,είναι μια έμφυτη ικανότητα,η οποία βελτιώνεται σταδιακά με τη μόρφωση ,την εμπειρία και την εξειδίκευση.

3.2.4 ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Η παραγωγική διαδικασία διακρίνεται σε δύο χρονικά διαστήματα:

- στο *βραχυχρόνιο* και
- στο *μακροχρόνιο*

Βραχυχρόνιο χρονικό διάστημα, είναι το διάστημα που δεν είναι αρκετά μεγάλο για να έχει τη δυνατότητα η επιχείρηση να μεταβάλει τον κεφαλαιουχικό της εξοπλισμό. Στο διάστημα αυτό μπορεί να αυξήσει την ποσότητα της παραγωγής της μεταβάλλοντας μόνο την ένταση της χρησιμοποίησης του εξοπλισμού της. Με άλλα λόγια, στο βραχυχρόνιο διάστημα ο κεφαλαιουχικός εξοπλισμός ή και άλλοι συντελεστές είναι δεδομένα μεγέθη και ο μόνος τρόπος μεταβολής της ποσότητας του προϊόντος είναι με χρησιμοποίηση μικρότερων ή μεγαλύτερων ποσοτήτων εργασίας, υλικών και λοιπών μέσων παραγωγής. Οι παραγωγικοί συντελεστές των οποίων οι ποσότητες μπορούν να μεταβληθούν μέσα σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, ονομάζονται μεταβλητοί συντελεστές.(για παράδειγμα το εργατικό δυναμικό, οι πρώτες ύλες, η ενέργεια κτλ).

Μακροχρόνιο χρονικό διάστημα, είναι το διάστημα μέσα στο οποίο η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να αλλάξει την ποσότητα του προϊόντος της μεταβάλλοντας όλους τους συντελεστές που χρησιμοποιεί για την παραγωγή, ακόμη και τον κεφαλαιουχικό της εξοπλισμό. Επιπλέον, στο διάστημα αυτό είναι δυνατό να εισέλθουν στον κλάδο και νέες επιχειρήσεις ή να αποχωρήσουν από αυτόν κάποιες από τις υπάρχουσες. Οι παραγωγικοί συντελεστές που χρειάζονται μακρύτερα χρονικά διαστήματα για να αυξηθούν ή να μειωθούν, ονομάζονται σταθεροί συντελεστές.(για παράδειγμα τα κτίρια,τα μηχανήματα κτλ).

Από τον ορισμό του βραχυχρόνιου και του μακροχρόνιου διαστήματος ,φαίνεται πως η διάκριση τους γίνεται σύμφωνα ,με τη δυνατότητα μεταβολής όλων των παραγωγικών συντελεστών ανάλογα με τις ανάγκες που υπάρχουν.

Παράδειγμα: Ο απαιτούμενος χρόνος για τη μεταβολή του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού μιας 16 μονάδας παραγωγής αυτοκινήτων είναι πολύ μακρύτερος από εκείνον για τη μεταβολή του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού μιας μονάδας έτοιμων τροφίμων.

3.3 ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Τα αγαθά που κατακλύζουν σήμερα τις αγορές όλου του κόσμου ,προκύπτουν από τρεις διαφορετικούς τομείς παραγωγής,αυτοί είναι :

- Η πρωτογενής παραγωγή (πρωτογενής τομέας),η οποία περιλαμβάνει τη γεωργία,τις δασικές εκμεταλλεύσεις,τη κτηνοτροφία,την αλιεία,την εξόρυξη μεταλλευμάτων κ.α
- Η δευτερογενής παραγωγή(δευτερογενής τομέας), η οποία περιλαμβάνει κλάδους που κατά κύριο λόγο αποτελούν τη μεταποίηση ή την επεξεργασία των προϊόντων που προέρχονται από τη πρωτογενή παραγωγή όπως τη βιομηχανία,τη χειροτεχνία κ.α
- Η τριτογενής παραγωγή (τριτογενής τομέας),η οποία περιλαμβάνει κλάδους που αν και δεν παράγουν αγαθά ,η συμμετοχή τους είναι απαραίτητη σε μια οργανωμένη παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών όπως τις μεταφορές,το εμπόριο,τα ελεύθερα επαγγέλματα κ.α

Παρατήρηση :

Πλέον έχει δημιουργεί και ο τεταρτογενής τομέας παραγωγής ,ο οποίος αποτελεί νέος τύπος της γνωστικής βιομηχανίας ,που εστιάζει στη τεχνολογική έρευνα,όμως εμείς αναφερόμαστε στους ήδη τρεις γνωτούς τομείς παραγωγής.

3.3.1 Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο πρωτογενής τομέας παραγωγής , περιλαμβάνει όλες τις παραγωγικές διαδικασίες για τη λήψη διαφόρων αγαθών (πρώτων υλών) από τη φύση, στην κατάσταση και στη μορφή που ήδη βρίσκονται,δηλαδή χωρίς να έχουν υποστεί κάποια επεξεργασία και προωθούνται για άμεση ή έμμεση κατανάλωση.Ο τομέας αυτός περιλαμβάνει τις διαδικασίες με τις οποίες ο άνθρωπος παίρνει από τη φύση διάφορα προϊόντα για τη δημιουργία των οποίων φρόντισε ο ίδιος, δηλαδή τη φυτική παραγωγή (γεωργία) και τη ζωϊκή παραγωγή (κτηνοτροφία - πτηνοτροφία). Η απόσπαση των αγαθών πραγματοποιείται είτε με τη συλλογή(συλλεκτικές επιχειρήσεις) είτε με την εξόρυξη (εξορυκτικές επιχειρήσεις) από το έδαφος ή το υπέδαφος.Έτσι ,στη πρώτη φάση της παραγωγικής διαδικασίας ,τα προϊόντα πρωτογενούς παραγωγής δεν δέχονται καμία επεξεργασία ή μεταποίηση-μετασχηματισμό .Τέτοια προϊόντα είναι τα αυγά,τα χόρτα,τα φρούτα ,το μέλι κλπ.

Με τον πρωτογενή τομέα ασχολήθηκε αρχικά ο άνθρωπος μέχρι τη Βιομηχανική επανάσταση, άρχισε την πρώτη παραγωγική του προσπάθεια με τη συλλογή καρπών, το κυνήγι και την καλλιέργεια της γης. Ο τομέας αυτός αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη και του δευτερογενούς και του τριτογενούς τομέα και αποτελεί πηγή εισοδήματος για μεγάλο τμήμα του παγκόσμιου πληθυσμού.

Στον πρωτογενή τομέα, εντάσσονται η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία και η δασοκομία. Τα ορυχεία κατατάσσονται είτε στον πρωτογενή είτε στον δευτερογενή τομέα.

Στις μέρες μας, παρόλο που έχει μικρότερη ποσοστιαία συμμετοχή στην απασχόληση και στη δημιουργία του Α.Ε.Π. στις ανεπτυγμένες κυρίως χώρες ο τομέας της πρωτογενούς παραγωγής, εξακολουθεί να είναι πολύ μεγάλης σημασίας, γιατί προσφέρει βασικά οικονομικά αγαθά που είναι απαραίτητα για τη φυσική και βιολογική ύπαρξη του ανθρώπου. Σε ορισμένες υπανάπτυκτες χώρες αποτελεί ακόμη τον κύριο τομέα παραγωγής και απασχολεί το μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού.

Στην Ελλάδα ο πρωτογενής τομέας παραγωγής εξακολουθεί να έχει μεγάλη σημασία, παρόλο που η συμμετοχή του στην απασχόληση και στο Α.Ε.Π. μειώνεται σταδιακά καθώς αναπτύσσεται οικονομικά η χώρα. Ακόμη, έχει παρατηρηθεί πως οι μονάδες παραγωγής πρωτογενούς τομέα έχουν διαφοροποιηθεί από εκείνες του παρελθόντος. Για παράδειγμα, η αγροτική δραστηριότητα αποτελεί πλέον επιχείρηση και όχι τρόπο ζωής, όπως παλιά. Η

παραγωγή στηρίζεται σε επιχειρηματικές ικανότητες και γίνεται με βάση τις ανάγκες της αγοράς. Η υποστήριξη της τεχνολογίας και των επιστημών παίζει σημαντικό ρόλο στον πρωτογενή τομέα. Αυτό φαίνεται με τη χρήση εξελιγμένων ελκυστήρων προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις κάθε καλλιέργειας ,τις σύγχρονες θερμοκηπιακές εγκαταστάσεις ,τα επιτεύγματα της βιοτεχνολογίας καθώς επίσης και τις εφαρμογές του Internet στην αγροτική παραγωγή .

Στη σημερινή εποχή ,στην Ελλάδα ,ο πρωτογενής τομέας συρρικνώνεται σε σύγκριση με τους άλλους δυο τομείς αν και αυτό δεν επηρεάζει την επάρκεια των αγαθών.

3.3.2 Ο ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής , περιλαμβάνει όλες εκείνες τις δραστηριότητες του ανθρώπου με τις οποίες μετασχηματίζει και μετατρέπει τα προϊόντα του πρωτογενούς τομέα με τεχνητό τρόπο (χρήση τεχνολογίας) σε άλλα διαφορετικής φύσης προϊόντα .Δηλαδή στον τομέα αυτό ο άνθρωπος χρησιμοποιεί τις διαδικασίες της επεξεργασίας και της μεταποίησης των πρώτων υλών του πρωτογενούς τομέα.

Για παράδειγμα:

σιτάρι → αλεύρι → ψωμί,
αργό πετρέλαιο → βενζίνες κ.λ.π.

- Η διαδικασία της επεξεργασίας ,είναι η μετατροπή των πρώτων υλών σε προϊόν,με μικρές αλλαγές στη μορφή και στη σύστασή τους(π.χ το παστεριωμένο γάλα).
- Η διαδικασία της μεταποίησης ,είναι η μετατροπή των πρώτων υλών σε προϊόν με ριζικές αλλαγές στη μορφή και στη σύστασή τους(π.χ το γιαούρτι ,το τυρί κλπ).

Η δευτερογενής παραγωγή έχει αναπτυχθεί και εξειδικευτεί τόσο πολύ ώστε να μη χρησιμοποιεί μόνο αυτούσια προϊόντα του πρωτογενούς τομέα (ανεπεξεργαστες

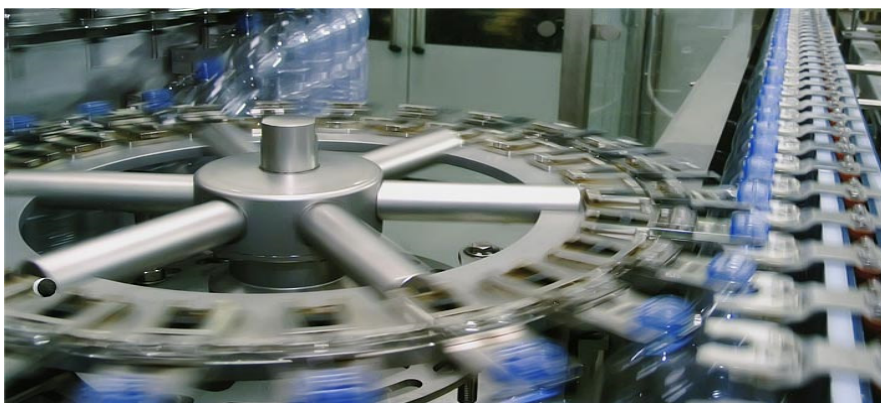
ύλες) αλλά και ημικατεργασμένα ή έτοιμα προϊόντα (όπως εξαρτήματα μηχανών, υλικά οικοδομών κ.λ.π.)και άλλων μονάδων του δευτερογενούς τομέα, στα οποία δίνει την τελική τους μορφή.

Η δευτερογενής παραγωγή,ή αλλιώς δευτερογενής τομέας της οικονομίας, περιλαμβάνει τέσσερις μεγάλες ομάδες δραστηριοτήτων:

1. τα ορυχεία, τα μεταλλεία, τα λατομεία, τις αλυκές (δηλ. την εξόρυξη του ορυκτού πλούτου),
2. τη μεταποίηση,
3. την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, τη διανομή νερού, φυσικού αερίου κ.λ.π.,
4. τις κατασκευές (κατοικίες, τεχνικά έργα κ.ά.).

Στη δευτερογενή παραγωγή συμπεριλαμβάνονται (όπως φαίνεται πιο πάνω) και τα προϊόντα της εξόρυξης, παρόλο που αυτά τα παίρνουμε από τη φύση και θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στα προϊόντα του πρωτογενούς τομέα.

Κατά γενική ομολογία η δευτερογενής παραγωγή αποτελεί τον πιο δυναμικό τομέα μιας οικονομίας, από την ανάπτυξη του οποίου εξαρτάται η συνολική οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Στις πολύ ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες των λεγόμενων μετα-βιομηχανικών οικονομιών ο δευτερογενής τομέας χάνει την πρώτη θέση ως προς τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ από τον τριτογενή τομέα, δηλ. τις υπηρεσίες γενικά, των οποίων η ζήτηση αυξάνεται σε βάρος των προϊόντων του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα.

3.3.3 Ο ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο τριτογενής τομέας παραγωγής , περιλαμβάνει τις διάφορες υπηρεσίες, ιδιωτικές και κρατικές, που χρησιμοποιούνται από τους τελικούς καταναλωτές ή βοηθούν στην παραγωγή των προϊόντων των δύο άλλων τομέων της οικονομίας.

Σε αυτό τον τομέα οικονομικής δραστηριότητας ανήκουν οι μεταφορές, το εμπόριο, οι τράπεζες, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, οι ελεύθεροι επαγγελματίες (π.χ δικηγόροι, γιατροί, μηχανικοί), οι απασχολούμενοι στον κλάδο αναψυχής (π.χ ηθοποιοί, τραγουδιστές) καθώς και ο τουρισμός. Επίσης, οι κρατικές υπηρεσίες του τριτογενούς τομέα παρέχουν εκπαίδευση, υγεία, δικαιοσύνη, εσωτερική ασφάλεια, εθνική άμυνα κ.λ.π. ,δημιουργώντας έτσι τα ασφαλή πλαίσια για τη δραστηριοποίηση όλων των τομέων της οικονομίας και προσφέρουν διάφορες υπηρεσίες στον πολίτη (υπουργεία, ληξιαρχεία, δημοτικά καταστήματα κ.λ.π.).

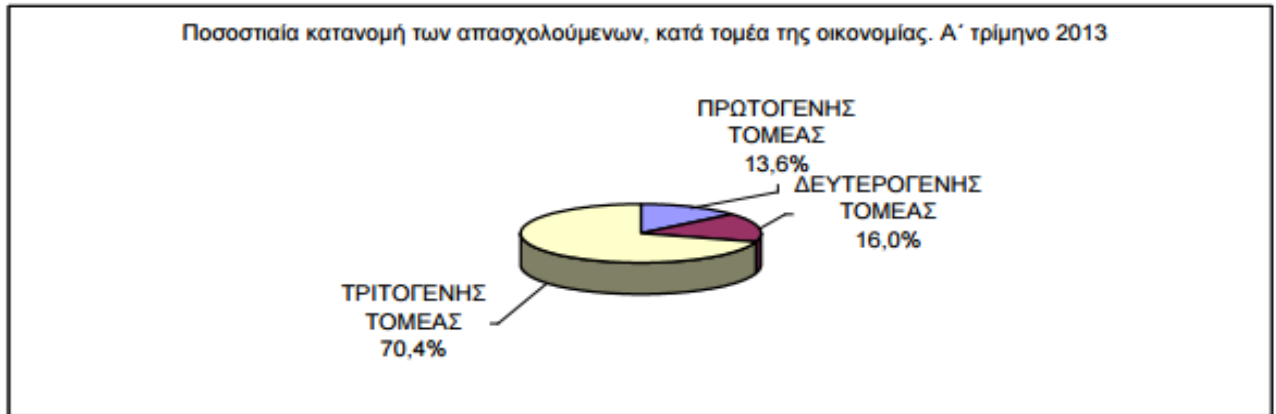
Γενικά είναι ο τομέας που παρέχει υπηρεσίες και εξασφαλίζει το όλο σύστημα διακίνησης και ανταλλαγών των πρώτων υλών και των αγαθών.Ο τομέας αυτός αποτελεί το τελευταίο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας και περιλαμβάνει ενέργειες που φέρνουν τα τελικά προϊόντα στον καταναλωτή.Είναι αξιοσημείωτο πως τα τελευταία χρόνια η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στη παραγωγή ,έχει αυξήσει ραγδαία τον αριθμό των απασχολούμενων στο τομέα αυτό.

Η συμβολή του τριτογενούς τομέα ποικίλλει ανάλογα με το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας. Όσο αναπτύσσεται μια οικονομία, τόσο αυξάνεται η συμμετοχή του τριτογενούς τομέα στην απασχόληση και στην παραγωγή.

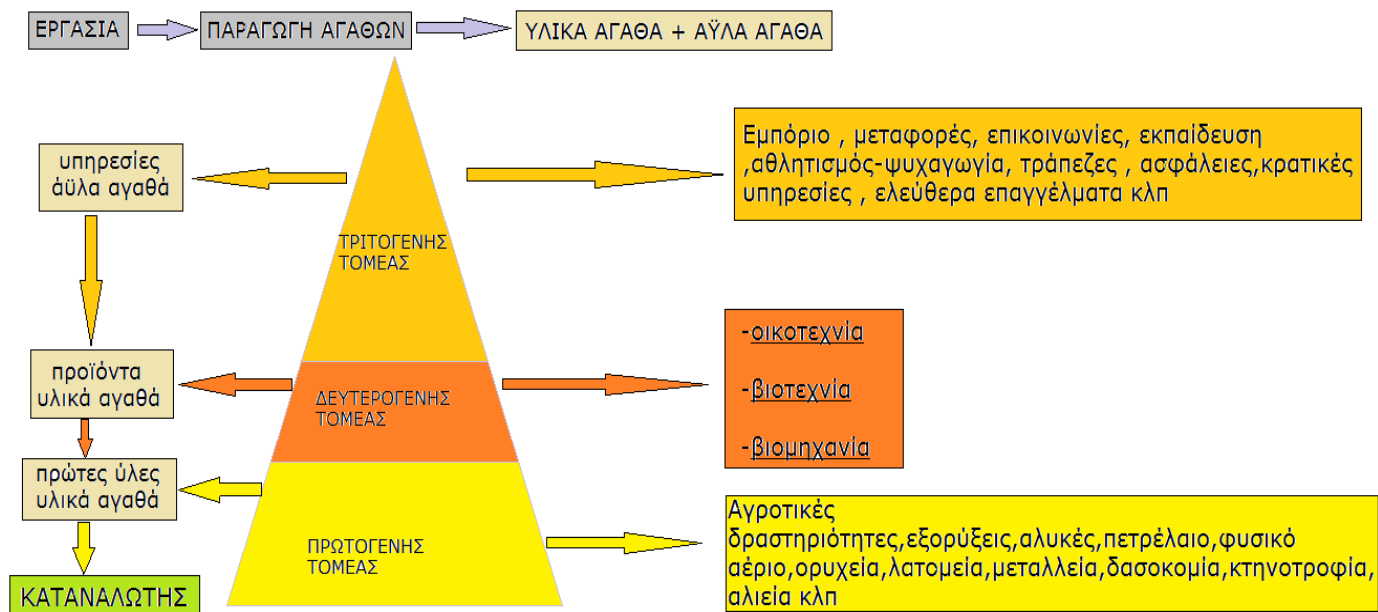
Στις μέρες μας ,στην Ελλάδα, χάρη στο τουρισμό αλλά και στην ισχυρή παρουσία της ναυτιλίας η οποία αποτελεί τη παραδοσιακή δραστηριότητα των Ελλήνων, ο τριτογενής τομέας υπερτερεί σημαντικά σε σύγκριση με τους άλλους δύο τομείς.

Ένα παράδειγμα που μας υποδεικνύει ότι ο τριτογενής τομέας υπερτερεί σε σύγκριση των άλλων δύο τομέων παραγωγής αποτελεί η απασχόληση .Στο παρακάτω σχήμα θα παρατηρήσουμε τη κατανομή των απασχολούμενων ανά τομέα παραγωγής στην Ελλάδα ,για παράδειγμα στο Α΄ τρίμηνο του έτους 2013.

Αφού αναφερθήκαμε στους τρεις τομείς παραγωγής (πρωτογενής-δευτερογενής-τριτογενής) ακολουθεί ένα διάγραμμα που παρουσιάζει γενικά τους τομείς αυτούς:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Στο 4^ο κεφάλαιο ,θα αναφερθούμε στον δευτερογενή τομέα και στους κλάδους του ,δηλαδή οικοτεχνία,βιοτεχνία ,βιομηχανία με ιδιαίτερη έμφαση στη βιοτεχνία και στη βιομηχανία της Ευρώπης και της Ελλάδας και ποια είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ βιοτεχνίας –βιομηχανίας.

4.1 Ο ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΟΥ

Όπως προαναφερθήκαμε στο 3^ο κεφάλαιο ,ο δευτερογενής τομέας (ή αλλιώς δευτερογενή παραγωγή) αξιοποιεί τη πρωτογενή παραγωγή ,με την μεταποίηση των πρώτων υλών (στη μορφή ,τη χρησιμότητα ,τις ιδιότητες).Ανάλογα λοιπόν με τα μέσα και τον τρόπο που χρησιμοποιείται για την μεταποίηση των αγαθών ,έχουμε τους κλάδους: οικοτεχνία, βιοτεχνία ,βιομηχανία.

Με τον όρο *μεταποίηση* ,εννοούμε την επεξεργασία των πρώτων υλών ή και ημικατεργασμένων προϊόντων ,που με τη βοήθεια μηχανών ,τεχνικών ή χημικών μέσων καθώς επίσης και εξειδικευμένου προσωπικού επιτυγχάνεται ο μετασχηματισμός τους σε τελικά αγαθά ή προϊόντα που προορίζονται για περαιτέρω επεξεργασία και έπειτα για κατανάλωση.

Η παραγωγή των προϊόντων του δευτερογενούς τομέα πραγματοποιείται:

- Στο σπίτι-**οικοτεχνία** ,όπου με απλά υλικά και μέσα ,πραγματοποιείται η παραγωγή,από τα μέλη της οικογένειας και με μικρό όγκο παραγωγής.
- Στο εργαστήριο-**βιοτεχνία** ,όπου η παραγωγή πραγματοποιείται με λίγα μηχανήματα και με μικρό αριθμό εργαζομένων καθώς επίσης και με μικρό όγκο παραγωγής.
- Στο εργοστάσιο-**βιομηχανία**, όπου η παραγωγή πραγματοποιείται με περισσότερο και πιο εκσυγχρονισμένο εξοπλισμό,με περισσότερο και πιο εξειδικευμένο προσωπικό ,καθώς επίσης με εφαρμογή αυτοματισμών και με μεγάλο όγκο παραγωγής σε σύντομο χρονικό διάστημα.

4.1.1 Η ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑ-ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ

Η **οικοτεχνία ή αλλιώς χειροτεχνία** , με μια γενική έννοια,είναι η βιοποριστική τέχνη που γίνεται στο σπίτι και αποσκοπεί στην παραγωγή αγαθών για πούλημα.

Από παλιά ο άνθρωπος άρχισε να επεξεργάζεται ποικίλες ύλες ,έτσι ώστε να κατασκευάσει αντικείμενα τα οποία του ήταν χρήσιμα στη καθημερινή του ζωή. Ξεκίνησε με τη παραγωγή αγαθών ατομικής και οικογενειακής ανάγκης όπως ρούχα,εργαλεία κλπ, με τη χρησιμοποίηση φυσικών υλών που έβρισκε στο περίγυρό του.Η γεωργία και η κτηνοτροφία αποτελούν τις πρώτες ,στη πιο απλή μορφή τους, οικονομικές μονάδες οι οποίες ενεργοποίησαν μια σημαντική παραγωγική διαδικασία με σκοπό τη παραγωγή οικονομικών αγαθών για τη στοιχειώδη κάλυψη των αναγκών του ανθρώπου.

Η παραγωγή λοιπόν των αγαθών αυτών ,είχε αρχικά σκοπό την αυτοεξυπηρέτηση και αυτάρκεια και όχι την ανταλλαγή με αντίστοιχα αγαθά που παρήγαγαν άλλοι άνθρωποι της κοινωνίας.Έτσι μιλάμε για τη λεγόμενη **οικοτεχνία**,η οποία διήρκησε πολλά χρόνια.

Ακόμη ,στην **Ελλάδα** ,συναντάμε στη σημερινή εποχή ,στις αργοτικές περιοχές αρκετές οικογένειες να καλύπτουν τις περισσότερες ανάγκες τους με τα αγαθά τα οποία παράγουν οι ίδιες.Αργότερα όμως,η αύξηση των αναγκών επέβαλε το καταμερισμό εργασίας ,όπου το κάθε άτομο περιορίστηκε στη κατασκευή συγκεκριμένου προϊόντος .Η ειδίκευση αυτή αύξησε τη παραγωγικότητα ,με αποτέλεσμα να αυξηθούν σταδιακά τα παραγόμενα αγαθά.Η οργάνωση της παραγωγής αυτής ,λέγεται **χειροτεχνία**.

4.1.2 Η ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ

Άλλη μορφή παραγωγικής μονάδας , με μεγαλύτερη παραγωγική ικανότητα αποτελεί η **βιοτεχνία** .Βιοτεχνία ,ονομάζεται η επεξεργασία των πρώτων υλών με τα χέρια ή με κάποια εργαλεία και μηχανήματα, για να κατασκευαστούν αντικείμενα χρήσιμα στη ζωή.Ακόμη ,έχει την έννοια του επαγγέλματος,το οποίο

απαιτεί τέχνη και εμπειρία. Παράδειγμα βιοτέχνη αποτελεί ο σιδηρουργός. Ο βιοτέχνης διαθέτει μόνιμη επαγγελματική εγκατάσταση (π.χ εργαστήριο, υλικά, εργαλεία κ.α) και απασχολεί συνήθως προσωπικό που δεν ανήκει μόνο στο οικογενειακό του περιβάλλον και τα προϊόντα που παράγει τα διαθέτει στην αγορά.

Άρχισε να αναπτύσσεται από τις πρωτόγονες κοινωνίες των ανθρώπων, γιατί ήταν το μόνο μέσο, για να εξασφαλίσουν από τις πρώτες ύλες τα αναγκαία για να ζήσουν.

Ως βιοτεχνία λοιπόν, θεωρείται η μετατροπή της πρώτης ύλης με τη βοήθεια ορισμένων μηχανημάτων και ενός εξειδικευμένου ανθρώπου. Το Πανερωπαϊκό Επιστημονικό Συνέδριο έδωσε τον εξής ορισμό για τη βιοτεχνία: "Είναι η αυτόνομη βιοποριστική δραστηριότητα κατεργασίας ή μετατροπής της πρώτης ύλης που αποβλέπει κυρίως στην ικανοποίηση ατομικών αναγκών με την εργασία του επιχειρηματία".

Γενικά δεν μπορούμε να βρούμε επίσημα κριτήρια που να μας καθορίζουν τη διαφορά μεταξύ βιοτεχνίας και βιομηχανίας. Μια διαφορά όμως που καθορίζει το διαχωρισμό μεταξύ βιοτεχνίας - βιομηχανίας είναι με βάση τα μηχανήματα που διαθέτουν η μια και η άλλη και το εργατικό προσωπικό.

Σύμφωνα με την Ελληνική νομοθεσία ως βιοτεχνία ορίζεται αυτή που για την επεξεργασία της πρώτης ύλης για την παραγωγή αγαθών χρησιμοποιεί, ως επί το πλείστον την εργασία με τα χέρια. Δεν είναι μονάδα προηγμένης οικονομικής μορφής. Αναπτύσσεται κυρίως σε περιοχές που δεν είναι βιομηχανικές και που δεν επιτρέπουν τη συγκέντρωση κεφαλαίου σ' αυτές. Ένας πολύ σοβαρός παράγοντας για την ανάπτυξη της βιοτεχνίας είναι το ότι μερικές περιοχές είναι απρόσιτες. Τότε αναπτύσσεται βιοτεχνία, που την πρώτη ύλη της την παίρνει κυρίως από το ίδιο το μέρος. Γενικά τόσο η τεχνική, όσο και η οικονομική οργάνωση της βιοτεχνίας είναι περισσότερο εμπειρική παρά επιστημονική.

Η σύγχρονη οργανωτική επιστήμη προσπαθεί να διαρθρώσει έτσι τη βιοτεχνία, ώστε αυτή τελικά να αποτελεί ένα βοηθητικό παράγοντα της κύριας παραγωγής. Τα εργοστάσια με τη μαζική παραγωγή, με τη χονδρική αγορά της πρώτης ύλης και με την επεξεργασία αυτής από τα διάφορα μηχανήματα είναι φυσικό να έχουν πολύ χαμηλότερο κόστος και συνεπώς να βάζουν στα είδη τους

πολύ χαμηλότερες τιμές. Γι' αυτό και παρατηρείται το φαινόμενο, χώρες που έχουν μια πολύ ανεπτυγμένη βιομηχανία να έχουν σχεδόν ανύπαρκτη βιοτεχνία (όπως Η.Π.Α, Σουηδία κ.ά), ενώ αντίθετα χώρες που έχουν χαμηλή ανάπτυξη βιομηχανίας να έχουν άνθηση της βιοτεχνίας (όπως η Ινδία).

Αν και εκτοπίστηκε η βιοτεχνία από τη βιομηχανία, δεν έχει χάσει τελείως τη θέση της ακόμη και στις μη υπανάπτυκτες χώρες,όπου εκεί η βιοτεχνία έχει άμεση σύνδεση με τη λαϊκή τέχνη.

- Τα **στάδια** εξέλιξης που πέρασε η βιοτεχνία είναι πολλά, κυριότερα απ' τα οποία είναι:
 - η *οικοτεχνία*,η οποία είναι το είδος της εργασίας με την οποία κατασκευάζουμε μέσα στο σπίτι τα απαραίτητα για την οικογένεια
 - η *βιοτεχνία* ,η οποία χρησιμοποιεί προσωπικό ημερομίσθιο.Στο στάδιο αυτό της βιοτεχνίας , μεταξύ εργοδότη και εργαζομένων υπάρχει μια πατριαρχική σχέση. Ο εργάτης εργάζεται μέσα στο σπίτι και παίρνει ημερομίσθιο.
 - η *βιοτεχνία* ,η οποία προσφέρει τα είδη της στην αγορά.Σε αυτό το στάδιο έχουμε μια διαμόρφωση τιμής για κάθε είδος που βγαίνει στην αγορά.
 - η *οικόσιτη βιοτεχνία* η οποία αποτελεί τη μορφή του πρώτου εργοστασίου κι τέλος ,
 - η *βιομηχανία*, δηλαδή το εργοστάσιο.

4.1.3 Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Λόγω της αύξησης του πληθυσμού σταδιακά ,αυξήθηκαν και οι ανάγκες των ανθρώπων.Για την ικανοποίηση των αναγκών ,έγινε απαραίτητη η παραγωγή μεγαλύτερων ποσοτήτων καλύτερης ποιότητας προϊόντων.Οργανώθηκαν λοιπόν ,περίπου στο 18 αιώνα,παραγωγικές μονάδες μεγάλης παραγωγικής ικανότητας ,οι *βιομηχανίες*.

Η **βιομηχανία** , είναι μια οικονομική μονάδα κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με την οποία πραγματοποιείται η κατασκευή υλικών αγαθών σε εργοστάσια , με μηχανές, από διάφορες πρώτες ύλες της φύσης (ξύλα, μέταλλα, κάρβουνα, βαμβάκι, σιτάρι

κ.α.) που είναι απαραίτητα στον άνθρωπο. Αποτελεί μια περισσότερο εξελιγμένη μορφή παραγωγικής διαδικασίας σε σύγκριση με τη βιοτεχνία, διότι χρησιμοποιεί τελειοποιημένα μηχανικά μέσα, ειδικούς χώρους παραγωγής και αποθήκευσης, μεγάλες εγκαταστάσεις κ.λ.π.

Η βιομηχανία άρχισε από τότε που τα μέσα παραγωγής ανήκουν σε έναν επιχειρηματία που πληρώνει εργάτες, για να εξυπηρετούν την επιχείρησή του.

Όταν ο άνθρωπος βρισκόταν σε πρωτόγονη κατάσταση, δεν επεξεργαζόταν καθόλου τις πρώτες ύλες που έπαιρνε από τη φύση, γιατί δεν το έκρινε αναγκαίο, αλλά δεν είχε και τα μέσα παραγωγής. Έτρωγε φρούτα, χόρτα, κρέας ωμό, φορούσε τις προβιές ζώων που σκότωνε στο κυνήγι κλπ. Πέρασε αρκετός καιρός για να οργανωθεί κοινωνικά και να αρχίσει να κατεργάζεται τα απαραίτητα για τη ζωή του υλικά αγαθά. Τότε η κατεργασία γινόταν μονάχα με το χέρι, μιλάμε για *οικοτεχνία ή χειροτεχνία*. Η παραγωγή του ήταν λιγοστή και στοιχίζε πολύ. Κατόπιν κατασκευάστηκαν εργαλεία, έγιναν μικρές εγκαταστάσεις και καθιερώθηκε η ομαδική παραγωγή προϊόντων με την απασχόληση προσωπικού, εδώ μιλάμε για τη *βιοτεχνία*. Έπειτα, πολλαπλασιάστηκαν όμως οι καθημερινές ανάγκες των ανθρώπων και συγχρόνως ήρθε και η εξέλιξη αυτών και έτσι οι άνθρωποι οδηγήθηκαν στη σημερινή μορφή της *βιομηχανίας*, αφού πέρασαν, βέβαια, από μερικές ενδιάμεσες μορφές, πριν αποκτήσει την τωρινή πολυσύνθετη και συγχρονισμένη μορφή.

Μεγάλη εξέλιξη παρουσίασε η βιομηχανία από τον 19ο αιώνα, με την εφαρμογή του ατμού και της μηχανής. Είναι η περίοδος της *βιομηχανικής επανάστασης* η οποία άλλαξε τις ως τότε συνθήκες εργασίας. Η εργασία έγινε πια τεχνική. Ένα από τα αποτελέσματα της τεχνικής αυτής προόδου ήταν και ο **"καταμερισμός" της εργασίας**, δηλαδή η ειδίκευση των εργατών σε ορισμένο είδος κατεργασίας(ή αλλιώς επεξεργασίας) του κάθε υλικού. Με τον καταμερισμό μεγάλωσε η παραγωγικότητα του εργάτη και η γενική παραγωγή των εργοστασίων συστηματοποιήθηκε.

➤ Τα κύρια χαρακτηριστικά της Βιομηχανικής Επανάστασης ήταν:

1. Η εκτεταμένη χρήση νέων τεχνικών μέσων που περιορίζαν τη χειρωνακτική εργασία, αυξάνοντας την παραγωγή και μειώνοντας το κόστος των προϊόντων,
2. Η αξιοποίηση νέων μορφών ενέργειας,
3. Η εφαρμογή καινοτομιών στη μεταλλουργία,
4. Η ανάδειξη του εργοστασίου ως του βασικού τύπου παραγωγής, όπου συγκεντρώθηκε η πλειοψηφία των εργατών και τέλος
5. Οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης.

Παρατηρήθηκε πως με τη *βιομηχανική επανάσταση* ,μέσω της μεγάλης συγκέντρωσης κεφαλαίου ,δημιουργήθηκαν νέες εφευρέσεις για τη πραγματοποίηση κέρδους .Οι έμποροι άρχισαν να γίνονται βιομήχανοι ,διαθέτοντας κεφάλαια για την οργάνωση και τη σωστή λειτουργία μεταποιητικών μονάδων.Έτσι και οι μέχρι τότε ανεξάρτητοι χειροτέχνες έγιναν σταδιακά εργάτες.

Τέλος στον 20ο αιώνα, με τη χρησιμοποίηση του ηλεκτρισμού, με τις νέες μεγάλες εφευρέσεις και με την ανάπτυξη του εμπορίου, η βιομηχανία απλώθηκε πάρα πολύ και δημιουργήθηκε σε διάφορες χώρες, που έχουν πολλά και μεγάλα εργοστάσια και έτσι επικρατεί η βιομηχανική πολιτική. Δηλαδή οι κυβερνήσεις στις χώρες αυτές φροντίζουν να ενισχύσουν τις βιομηχανίες και να εξασφαλίσουν την κατανάλωση των προϊόντων τους στις δικές τους αγορές και στις αγορές του εξωτερικού. Κι έτσι τονώνεται η εθνική οικονομία τους καθώς επίσης αυξάνονται και οι εξαγωγές ,οι οποίες επιφέρουν χρήμα.

➤ Τα κύρια χαρακτηριστικά της βιομηχανίας είναι :

- Η μαζική παραγωγή προϊόντων(εξειδικευμένη) ,
- Η επένδυση μεγάλων κεφαλαίων σε σύγχρονα τεχνολογικά μέσα,
- Η χρησιμοποίηση εξελιγμένης μορφής ενέργειας(πετρέλαιο,ηλεκτρισμός κλπ),

- Η οργάνωση της εργασίας και των υλικών μέσων για τη πραγματοποίηση παραγωγής προϊόντων με το δυνατότερο χαμηλό κόστος παραγωγής.
- Η βιομηχανία διαιρείται σε *βαριά* και σε *ελαφριά*.

Η *βαριά* , παράγει είδη παραγωγής, βιομηχανικές εγκαταστάσεις, μηχανές κλπ. Η *ελαφριά* παράγει τρόφιμα, χημικά προϊόντα, υφάσματα κλπ.

Στη βιομηχανία,ταξινομούνται οι διάφορες βιομηχανικές μονάδες σε ομάδες ,τους λεγόμενους βιομηχανικούς κλάδους,οι οποίοι προκύπτουν σύμφωνα με τη παραγωγή παρεμφερών προϊόντων και την ανάπτυξη παρεμφερών δραστηριοτήτων .Δηλαδή:

- Οι πιο *αντιπροσωπευτικές βιομηχανίες* στην εποχή μας είναι:

Η βιομηχανία παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, οι μηχανολογικές, οι οικοδομικές, οι βιομηχανίες χημικών προϊόντων και ειδών διατροφής, οι κλωστοϋφαντουργικές, οι κατεργασίας δερμάτων, καουτσούκ, οι βιομηχανίες οικιακών συσκευών, φαρμάκων, οινοπνευμάτων, καπνού, ξύλου, χαρτιού, παραγωγής σιδήρου, χαλκού, αλουμινίου, οι εξορυκτικές και οι μεταλλευτικές βιομηχανίες.

- Η ανάπτυξη της βιομηχανίας σε μια περιοχή καθορίζεται από πολλούς παράγοντες ,κάποιοι από τους οποίους είναι:
- Οι δυνατότητες που προσφέρει ο χώρος στο περίγυρο του εργοστασίου ,δηλαδή οι πρώτες ύλες,η μορφολογία του εδάφους κλπ,
 - Τα μεταφορικά και επικοινωνιακά δίκτυα,
 - Η τεχνολογία
 - Η ύπαρξη κατάλληλου και πολυάριθμου εξειδικευμένου προσωπικού,
 - Τα κεφάλαια όπως είναι οι μηχανές,τα εργαλεία , τα κτίρια κλπ,
 - Η επιχειρηματική ικανότητα των ανθρώπων ,
 - Οι κυβερνητικές αποφάσεις και οι πολιτικές
 - Ιστορικοί παράγοντες ,για παράδειγμα οι πόλεμοι κ.α

Όσα κράτη έχουν σχετικά μεγάλο πληθυσμό και μικρή βιομηχανία θεωρούνται "**υπανάπτυκτα**", δηλαδή με καθυστερημένη οικονομική ανάπτυξη. Αυτά είναι τα περισσότερα και μέσα σ' αυτά βρίσκεται, επί του παρόντος, εν μέρει και η **Ελλάδα**. Οι χώρες αυτές αντιμετωπίζουν δραματικά προβλήματα επιβίωσης του πληθυσμού τους. Σε παρόμοια κατάσταση βρίσκεται η Ινδία, γιατί η ευημερία ενός τόπου εξαρτάται από την προκοπή της βιομηχανίας του, από τις μεθόδους παραγωγής, από τα ικανοποιητικά ημερομίσθια και τους καλούς μισθούς των εργαζομένων.

Ο σπουδαιότερος παράγοντας για την καλή βιομηχανία σ' ένα μέρος είναι οι πρώτες ύλες, που πρέπει να παράγονται στον ίδιο τον τόπο. Άλλη απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχει κεφάλαιο, κατάλληλο επιστημονικό, τεχνικό, εργατικό και υπαλληλικό προσωπικό. Αλλιώς η τιμή των βιομηχανικών προϊόντων θα είναι μεγάλη και η ποιότητά τους κατώτερη. Για να διατηρηθούν οι μέτριες τοπικές βιομηχανίες, πρέπει να φορολογούνται βαριά τα βιομηχανικά προϊόντα που εισάγονται από χώρες του εξωτερικού.

Χρειάστηκε πολλά χρόνια να περάσουν και πολλοί αγώνες των εργαζόμενων να γίνουν, για να αυξηθούν τα μεροκάματα και να βελτιωθούν οι όροι εργασίας των εργατών στα εργοστάσια. Στις μέρες μας δεν μπορεί να υπάρξει πρόοδος, πολιτισμός χωρίς βιομηχανία. Στα μεγάλα βιομηχανικά κέντρα το σημαντικότερο μέρος του πληθυσμού ασχολείται στα εργοστάσια. Κι όσο μεγαλύτερη είναι η βιομηχανία, τόσο και ικανοποιητικότερο είναι το μέσο εισόδημα των κατοίκων.

4.2 Η ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Οι κυριότεροι παραγωγικοί κλάδοι του δευτερογενούς τομέα αποτελούν η βιοτεχνία και η βιομηχανία. Η βιοτεχνία όπως αναφέραμε παραπάνω έχει συνήθως μια μικρή παραγωγή ,με λίγα άτομα να απασχολεί και να χρησιμοποιεί λίγες ή και καθόλου μηχανές. Αντίθετα η βιομηχανία έχει μεγάλη παραγωγή ,απασχολεί πολυάριθμο και εξειδικευμένο προσωπικό ,καθώς επίσης χρειάζεται ειδικές εγκαταστάσεις και πολλές μηχανές.

Πολλοί από τους παράγοντες ανάπτυξης της βιομηχανίας (όπως αναφέραμε παραπάνω ,στο 4.1.3) ήταν ευνοϊκοί και για την ανάπτυξη της βιομηχανίας στην **Ευρώπη**.

Η βιομηχανία γεννήθηκε στην Ευρώπη πριν από 250 περίπου χρόνια, αλλάζοντας εντελώς τη διαδικασία παραγωγής και σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτή η αλλαγή αποτελεί τη ‘Βιομηχανική Επανάσταση’ η οποία ξεκίνησε αρχικά από το Ηνωμένο Βασίλειο, αφού τότε αποτελούσε παγκόσμια δύναμη . Συγκεκριμένα , το Ηνωμένο Βασίλειο είχε τότε όλες τις αποικίες σε όλο το κόσμο και έτσι μπορούσε εύκολα να προμηθεύεται τις πρώτες ύλες και να βρίσκει εύκολα καταναλωτές για τα προϊόντα των εργοστασίων τους. Ακόμη ,διέθετε ισχυρό στόλο και για τη μεταφορά των πρώτων υλών καθώς επίσης και για τη μεταφορά των βιομηχανικών προϊόντων τους σε όλο το κόσμο. Στη Βρετανία υπήρχαν πλούσια κοιτάσματα άνθρακα ,τα οποία χρησιμοποιήθηκαν ως πηγή ενέργειας ,ανακαλύφθηκε και η ατμομηχανή η οποία βοηθούσε στην εκτέλεση εργασιών ,χωρίς να απαιτούνταν πολλά ανθρώπινα χέρια.

Είναι αξιοσημείωτο πως στις αρχές περίπου του 20^{ου} αιώνα η οικονομία της Ευρώπης κατείχε τη πρώτη θέση στο κόσμο.Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την άνοδο της οικονομίας της Η.Π.Α ,η ευρωπαϊκή οικονομία βγήκε δεύτερη και έχασε τα πρωτεία,όμως στη σημερινή εποχή η Ευρωπαϊκή Ένωση και και κάποιες οικονομίες κρατών όπως αυτή της Ρωσίας με τη σημαντική της βιομηχανική δύναμη και τα πλούσια κοιτάσματα φυσικού αερίου ,βοήθησαν στο να επανέλθει η βιομηχανική δύναμη της Ευρώπης .Γενικά , η Ευρώπη αποτελεί τη 2^η αγροτική δύναμη ,τη 2^η βιομηχανική δύναμη και τη 1^η εμπορική δύναμη στο κόσμο.

Στις μέρες μας,πρώτη βιομηχανική δύναμη της Ευρώπης αποτελεί η Γερμανία.Επίσης βιομηχανικές δυνάμεις αποτελούν η Ολλανδία,το Βέλγιο,η Ιταλία,η Σουηδία,η Πολωνία,η Γαλλία,η Ελβετία,η Αυστρία,το Ηνωμένο Βασίλειο ,η Τσεχία και η Ισπανία.Στην ομάδα των οκτώ πιο ανεπτυγμένων χωρών του κόσμου ,στην G8, οι τέσσερις είναι ευρωπαϊκές χώρες και αυτές είναι :

Γαλλία,Γερμανία,Ιταλία και Ηνωμένο Βασίλειο.

Σημαντικές βιομηχανικές ζώνες βρίσκονται στη Ρωσία και την Ουκρανία αν και σε όλη την Ευρώπη υπάρχουν διάσπαρτες μικρές βιομηχανικές ζώνες,οι οποίες έχουν μικρότερο μέγεθος εγκαταστάσεων και παραγωγής σε σχέση με τις παραπάνω χώρες.

Η καρδιά της βιομηχανικής παραγωγής στην Ευρώπη ,αποτελεί ακόμη το Ρουρ ,στη Γερμανία.Το Ρουρ έχει μικρή έκταση και μέχρι το 1850 είχε συγκεκριμένα αγροτική οικονομία.Έπειτα όμως,η ύπαρξη στην περιοχή αυτή σημαντικών κοιτασμάτων άνθρακα ,σε συνδυασμό βέβαια με την ύπαρξη ενός μεγάλου σε μήκος πλωτού ποταμού, του Ρήνου, που έδωσε τη δυνατότητα μεταφοράς πρώτων υλών και εμπορευμάτων ,είχε ως αποτέλεσμα από το 1850 έως το 1900, να γίνει το η πιο σημαντική βιομηχανική περιοχή της Ευρώπης ,η οποία είναι και σήμερα.

Τα προϊόντα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας είναι πολλά,όπως: ηλεκτρονικά είδη, κινητά τηλέφωνα, κάθε είδους οχήματα, πολεμικό υλικό, βαριά μηχανήματα, απορρυπαντικά, καλλυντικά, φάρμακα, υφάσματα, τυποποιημένα γεωργικά, κτηνοτροφικά και αλιευτικά προϊόντα (τυριά, κρασιά, αλλαντικά κ.ά.), τρόφιμα, μέταλλα,αφού το 50% της παγκόσμιας παραγωγής χάλυβα παράγεται στην Ευρώπη.Ακόμη , ρουχισμό και εξειδικευμένα προϊόντα όπως για παράδειγμα τα

ρολόγια ακριβείας ή οι σουγιάδες από την Ελβετία. Γενικά ,η Ευρώπη έχει τη 2^η βιομηχανική δύναμη μετά τις Η.Π.Α ,όμως ραγδαία και σημαντική αποτελεί η ανάπτυξη της Κίνας.Είναι αξιοσημείωτο πως το ποσοστό των απασχολούμενων στην Ευρώπη μειώθηκε σταδιακά διότι νέες βιομηχανικές δυνάμεις κάνουν αισθητή τη παρουσία τους ,δηλαδή η Κίνα ,η Ινδία κ.α.

Η βιομηχανία στην Ευρώπη παρατηρείται πως ασκείται περισσότερο,σε σύγκριση με τη βιοτεχνία.Η βιοτεχνία συναντάται σε περιοχές που υπάρχει ανάγκη για μεταποίηση και οι συνθήκες δυσκολεύουν τη βιομηχανική ανάπτυξη καθώς επίσης και στις βαλκανικές χώρες.Είναι σημαντικές όμως οι βιοτεχνικές δραστηριότητες της Ευρώπης καθώς πέτυχαν τη παραγωγή προϊόντων σε μικρές ποσότητες και με υψηλή ποιότητα.Για παράδειγμα,το εμφιαλωμένο κρασί ή το τυποποιημένο ελαιόλαδο που παράγονται σε μικρά αγροκτήματα,εξασφαλίζουν στους παραγωγούς τους ικανοποιητικό εισόδημα άρα και ικανοποιητική επιβίωση.Τομείς βιοτεχνικής δραστηριοποίησης στην Ευρώπη αποτελούν η ένδυση,τα φυσικά καλλυντικά ,τα τουριστικά είδη και διάφορα τυποποιημένα αγροτικά προϊόντα.

Ακόμη ,παρατηρείται πως σταδιακά ο τριτογενής τομέας στις ευρωπαϊκές χώρες διογκώνεται σε βάρος των δύο άλλων τομέων.

Τέλος ,ολόκληρη η Ευρώπη αντιμετωπίζει το πρόβλημα της αποβιομηχάνισης ,αφού τα τελευταία χρόνια βιώνει συνεχή μείωση της συμμετοχής της βιομηχανίας της στο ΑΕΠ. Πολλές μονάδες κλείνουν ή μεταφέρονται σε τρίτες χώρες για να επωφεληθούν από το χαμηλότερο κόστος ενέργειας, το φθηνότερο εργατικό δυναμικό και τους λιγότερους περιορισμούς που σχετίζονται με τις διάφορες ευρωπαϊκές πολιτικές, όπως πχ. για το κλίμα. Την κατάσταση επιδεινώνουν οι φθηνές εισαγωγές από την Κίνα και άλλες τρίτες χώρες (Ινδία, Βραζιλία κ.α.), οι οποίες εκτοπίζουν όλο και περισσότερο τα ευρωπαϊκά προϊόντα τόσο από τις εθνικές όσο και τις διεθνείς αγορές.

4.3 Η ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η οικοτεχνία και η βιοτεχνία αποτελούν πρόδρομοι της βιομηχανίας από τότε που ο άνθρωπος πρωτο-ξεκίνησε να επεξεργάζεται τη πέτρα και το ξύλο και να κατασκευάζει τα πρώτα του εργαλεία. Η βιοτεχνία γνώρισε τη μεγαλύτερη της ανάπτυξη κατά τη διάρκεια του 15^{ου} αιώνα και κυρίως με την ανάπτυξη της υφαντουργίας. Η ανακάλυψη του ατμού αργότερα ,το 1700 περίπου προκάλεσε την ανάπτυξη της βιοτεχνίας και την ίδρυση βιομηχανικών κέντρων για πρώτη φορά. Έτσι η βιομηχανία ξεκίνησε να αναπτύσσεται σταδιακά. Στη διαδικασία παραγωγής της βιομηχανίας, βασικός παράγοντας αποτελεί η μηχανή, ενώ ο ρόλος του ανθρώπου περιορίζεται στο σωστό χειρισμό της.

Στην **Ελλάδα** ,στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες μέχρι και τη δεκαετία του 1970 ,η οικονομία της παρουσίαζε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης .Για τα επόμενα περίπου 20 χρόνια όμως ,οι ρυθμοί ανάπτυξης επιβραδύνθηκαν λόγω του προσανατολισμού της ελληνικής οικονομίας προς τον τομέα των υπηρεσιών (τριογενής τομέας) και στη λεγόμενη **αποβιομηχάνιση** ,την τάση δηλαδή μείωσης της σημασίας της βιομηχανίας . Οι χαμηλές επενδύσεις στη βιομηχανία δημιούργησαν τη καθυστέρηση ανάπτυξης του δευτερογενούς τομέα .

- Οι πιο χαρακτηριστικές αδυναμίες που εμφανίστηκαν στη βιομηχανία της Ελλάδας είναι :
- Η έλλειψη βασικών υποδομών,
 - Η μικρή εσωτερική αγορά άρα και κατ' επέκταση η μειωμένη ζήτηση ,
 - Η έλλειψη τεχνολογικών επιτευγμάτων και νέων μεθόδων παραγωγής ,
 - Η σωστή έρευνα απουσίαζε ,
 - Ο μικρός ανταγωνισμός με τις επιχειρήσεις του εξωτερικού ,
 - Το υψηλό κόστος παραγωγής ,

- Η συγκέντρωση επενδύσεων σε παραδοσιακούς κλάδους της ελαφριάς βιομηχανίας (ελαφριάς :τρόφιμα,χημικά προϊόντα,υφάσματα κ.α),
- Η στροφή της οικονομίας σε άλλους τομείς πέρα από τη σημασία της βιομηχανίας (αποβιομηχάνιση).

Είχε παρατηρηθεί πως είχε δημιουργηθεί προσανατολισμός για τα καταναλωτικά προϊόντα ,την αύξηση των εισαγόμενων προϊόντων και τη μείωση των εγχώριων παραγόμενων προϊόντων.Ακόμη ήταν φανερή η αδυναμία των Ελληνικών μικρών επιχειρήσεων να ανταγωνισθούν συστηματικά τις μεγάλες ξένες επιχειρήσεις και να καλύψουν με τα προϊόντα τους μεγάλο μέρος της διεθνής ζήτησης .

Η μεταποίηση στη δεκαετία του 1950, στην Ελλάδα ,περιείχε μικρές βιομηχανίες με μικρά κεφάλαια και ειδίκευση στη παραγωγή καταναλωτικών προϊόντων όπως τρόφιμα,ποτά ,υφάσματα,καπνό κλπ, καθώς επίσης και χαμηλή παραγωγικότητα και κύκλο εργασιών.Επειτα στη δεκαετία του 1960 ,νέες μεγάλες επιχειρήσεις ιδρύθηκαν και κάνει την εμφάνιση της η *βαριά* βιομηχανία (βαριά:είδη παραγωγής,βιομηχανικές εγκαταστάσεις ,μηχανές κλπ),με την ίδρυση ναυπηγείων ,βιομηχανιών αλουμινίου και χαλυβουργικής καθώς επίσης και ελληνικών διυλιστηρίων,με σκοπό τη κάλυψη των αναγκών της εσωτερικής αγοράς αλλά και τη δραστηριοποίηση των εξαγωγών.Στη δεκαετία του 1970 ,ιδρύθηκαν βιομηχανίες χημικών προϊόντων ,υφαντικών υλών καθώς και κατασκευής μηχανών.Στη δεκαετία του 1980 ,αναπτύχθηκαν βιομηχανίες παραγωγής τροφίμων

,ποτών και κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων.Γενικά υπήρξε ανάπτυξη προς τα βιομηχανικά καταναλωτικά αγαθά και προϊόντα.

Παρατηρείται πάντως πως ότι η ελληνική βιομηχανική παρουσία στους κλάδους των τροφίμων,των χημικών προϊόντων ,των φαρμάκων και της ένδυσης είναι σημαντική. Ακόμη ,στο *δευτερογενή τομέα*, η δημιουργία των διαφόρων έργων υποδομής συντέλεσε διαχρονικά στην αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, καθώς επίσης και στην απασχόληση στον συγκεκριμένο τομέα.

✚ Εδώ παρουσιάζεται η ταξινόμηση των βιομηχανικών κλάδων στην Ελλάδα:

ΟΡΥΧΕΙΑ - ΛΑΤΟΜΕΙΑ	Βασικά φαρμακευτικά προϊόντα και σκευάσματα
Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	Προϊόντα από ελαστική και πλαστική ύλη
Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	Μη μεταλλικά ορυκτά
Εξόρυξη μεταλλούχων μεταλλευμάτων	Βασικά μέταλλα
Άλλες εξορυκτικές και λατομικές δραστηριότητες	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων
ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	Ηλεκτρονικοί υπολογιστές, ηλεκτρονικά και οπτικά προϊόντα
Τρόφιμα	Ηλεκτρολογικός εξοπλισμός
Ποτά	Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού
Καπνός	Μηχανοκίνητα οχήματα, ρυμουλκούμενα, ημιρυμουλκούμενα
Κλωστοϋφαντουργικές ύλες	Λοιπός εξοπλισμός μεταφορών
Είδη ένδυσης	Έπιπλα
Δέρματα - είδη υπόδησης	Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες
Ξύλο και φελλός	Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού
Χαρτί και προϊόντα από χαρτί	ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ
Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	Παραγωγή και διανομή ηλεκτρικού ρεύματος
Παράγωγα πετρελαίου και άνθρακα	ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ
Χημικά προϊόντα	Επεξεργασία και παροχή φυσικού νερού

4.3.1 Η ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ- ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- Παράγοντες που καθυστέρησαν τη βιομηχανική ανάπτυξη στην Ελλάδα αποτελούν :

- το ορεινό και δύσβατο έδαφος,
- η ανυπαρξία αξιόλογων συγκοινωνιακών δικτύων,
- η έλλειψη πηγών ενέργειας που είναι απαραίτητες για τα εργοστάσια όπως ο άνθρακας ή το πετρέλαιο,
- η απουσία τεχνογνωσίας και τεχνολογίας,
- οι λιγοστές πρώτες ύλες, λόγω της περιορισμένης τότε αγροτικής παραγωγής.

Όμως ,οι παράγοντες αυτοί συνέβαλαν στο να επιζεί η βιοτεχνία της Ελλάδας,η οποία ως παραγωγικός κλάδος έχει τις λιγότερες απαιτήσεις για να οργανωθεί και να λειτουργήσει σωστά σε σχέση με τη βιομηχανία.Όπως είναι κατανοητό ,είναι πιο εύκολο ,για παράδειγμα ,για έναν αμπελοκαλλιεργητή να αξιοποιήσει τη μικρή του παραγωγή και να δημιουργήσει ένα μικρό παραδοσιακό οινοποιείο .

- Κάποια χαρακτηριστικά της μεταποίησης (βιομηχανίας –βιοτεχνίας) στην Ελλάδα είναι στις μέρες μας τα εξής:
 - Έχουν αναπτυχθεί αρκετοί βιομηχανικοί κλάδοι, όμως δεν αποτελεί μεγάλη βιομηχανική χώρα.
 - Μεγάλο ποσοστό της ελληνικής βιομηχανικής παραγωγής είναι συνδεδεμένη με την αγροτική παραγωγή ,έτσι κυριαρχούν μονάδες τροφίμων .Όπως και αυξημένοι είναι οι κλάδοι κλωστοϋφαντουργίας ,ένδυσης ,παρασκευής βασικών μετάλλων(όπως σίδηρος ,αλουμίνιο κ.α) ,κατασκευή προϊόντων από ορυκτά και μεταλλικά προϊόντα και διυλήσεις πετρελαίου.
 - Οι περισσότερες από τις παραγωγικές μονάδες απασχολούν μικρό αριθμό εργαζομένων, ενώ πολύ συχνά αποτελούν κυρίως οικογενειακές επιχειρήσεις.
 - Επικρατεί αδυναμία παραγωγής καινοτομίας. Οι βιομηχανικές μονάδες σύγχρονων τεχνολογιών, καθώς και οι βαριές μεταλλουργικές βιομηχανίες (χαλυβουργία, αυτοκινητοβιομηχανία κτλ.) είναι λίγες.

- Ακόμη, επικρατεί στασιμότητα και συρρίκνωση του αριθμού των βιομηχανικών μονάδων στην Ελλάδα καθώς επίσης πολλές από αυτές μεταφέρονται σε γειτονικές χώρες.
- Η βιομηχανική παραγωγή της Ελλάδας κατευθύνεται κυρίως στην εσωτερική κατανάλωση ,κυρίως στις περιοχές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης όπου βρίσκονται οι περισσότερες βιομηχανικές μονάδες και μικρό ποσοστό παραγωγής προορίζεται για εξαγωγές.Όπως είπαμε παραπάνω εξαγωγές = καλή εθνική οικονομία .
- Ο περισσότερος αριθμός βιομηχανιών είναι συγκεντρωμένος σε μεγάλα οδικά δίκτυα και είναι μειωμένος σε περιοχές όπως στα νησιά της χώρας μας.

Όλα τα παραπάνω ,προειδεάζουν τη μείωση της απασχόλησης στη βιομηχανία και την αύξηση της ανεργίας,γεγονός που επηρεάζει καθοριστικά τις τοπικές οικονομίες και γεννά κοινωνικά προβλήματα.

Παρ' όλα αυτά η βιομηχανία εξακολουθεί να αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα για την οικονομία της Ελλάδας,όπως και για την αγορά εργασίας.

Στη σημερινή εποχή παρόλο που λειτουργούν στην Ελλάδα χιλιάδες βιομηχανικές επιχειρήσεις και οι εργάτες είναι πολλοί σε αριθμό,απαιτείται πολύ δουλειά ώστε να αυξηθεί και άλλο ο τομέας της βιομηχανίας.Αφού ,το βιομηχανικό μας εισόδημα αντιπροσωπεύει μόλις το 23% του συνολικού εισοδήματος, ενώ στις μεγάλες βιομηχανικές χώρες ξεπερνά το 50%.

Σπουδαιότερη για την Ελλάδα είναι η βιομηχανία της κλωστοϋφαντουργίας, που καλύπτει ένα μεγάλο ποσοστό ολόκληρης της βιομηχανικής μας παραγωγής. Έπειτα έρχονται η βιομηχανία καπνού, τροφίμων, οι ναυπηγικές, οι οικοδομικές βιομηχανίες, (τούβλα, τσιμέντα κλπ.), οι μεταλλουργικές, οι μηχανουργικές κ.ά. Ελληνικά βιομηχανικά κέντρα είναι η Αθήνα, ο Πειραιάς, η Θεσσαλονίκη η Πάτρα, η Καλαμάτα, ο Βόλος, η Καβάλα, η Βέροια, η Χαλκίδα, το Αίγιο κ.ά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Στο 5^ο κεφάλαιο ,θα αναφερθούμε στην επίδραση της οικονομικής κρίσης στο δευτερογενή τομέα παραγωγής και στα προβλήματα που δημιούργησε στους επιμέρους κλάδους του,την οικοτεχνία ,τη βιοτεχνία και τέλος τη βιομηχανία.

5.1 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Όπως καλά γνωρίζουμε η Ελλάδα από το 2009 και μετά επλήγη από την οικονομική κρίση που ξέσπασε σε όλους του τομείς της οικονομίας της.Η κρίση επηρέασε τις ελληνικές οικοτεχνίες ,βιοτεχνίες και βιομηχανίες δημιουργώντας αρκετά προβλήματα και δυσκολεύοντας την βιωσιμότητα του λαού της Ελλάδας.

5.1.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑ

Γενικότερα η **οικοτεχνία** στην Ελλάδα, βοηθά κυρίως ανθρώπους που δυσκολεύονται να « βγάλουν » τα προς τα ζην διότι είναι δύσκολη η εύρεση εργασίας .Τέτοιοι άνθρωποι συνήθως είναι γυναίκες σε παραμεθώριες περιοχές της Ελλάδας ,ή άνθρωποι με προβλήματα υγείας . Η οικοτεχνία είναι ένας τρόπος να επιλύσουν οι άνθρωποι αυτοί οικονομικά ,κοινωνικά και πολιτιστικά προβλήματα ,ώστε να ανεβάσουν το βιοτικό τους επίπεδο.

Βέβαια στη περίοδο της κρίσης παρατηρήθηκε πως υπάρχει δυσκολία ακόμη και στην οικοτεχνία.Ένα βασικό πρόβλημα είναι το κατά πόσο ο κάθε άνθρωπος έχει την ευχέρεια να ζητήσει και να καταναλώσει ένα προϊόν ,αφού η ρευστότητα πλέον έχει ελλεισθεί κατά πολύ.Ο περισσότερος κόσμος « κρύβεται στο καβούκι του » και δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να αγοράσει κάποιο προϊόν για τη προσωπική του ανάγκη.Έτσι ,η οικοτεχνία αντιμετωπίζει πρόβλημα ,αφού χωρίς τη ζήτηση του παραγόμενου προϊόντος δεν πραγματοποιείται η πώλησή του και κατ'επέκταση δεν επιφέρει κέρδος στη συνήθως οικογενειακή επιχείρησή.Έτσι

λόγω του μειωμένου κέρδους ,είτε η ποιότητα των χειροποίητων αγαθών μπορεί να αλλοιώνεται ,είτε πολλές από τις οικοτεχνίες αυτές σταματάνε την δραστηριότητά τους. Η μείωση γενικά των πωλήσεων δημιουργεί προβλήματα κοινωνικά και οικονομικά στους ανθρώπους αυτούς που δραστηριοποιούνται με την οικοτεχνία .

5.1. 2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ

Αντίστοιχα ,στη **βιοτεχνία** είναι φανερή η κρίση που εκδηλώθηκε.Πολλές από τις βιοτεχνίες στην Ελλάδα έχουν βάλει λουκέτο και έχουν υποστεί διάλυση.Υπάρχει ανταγωνισμός εμφανής από τα φθηνά εισαγόμενα προϊόντα και επικρατεί γενικά ο αθέμιτος ανταγωνισμός μεταξύ των βιοτεχνιών ,αφού παλεύουν η καθεμία για την επιβίωσή τους.Πολλοί βιοτέχνες ακόμη μειώνουν τις τιμές των προϊόντων ώστε να είναι πιο ελκυστικά προς τον καταναλωτή και να καταφέρουν να πραγματοποιήσουν αύξηση κερδών από τις πωλήσεις τους.Επιπλέον ,με την εμφάνιση της κρίσης , παρουσιάζεται σε μεγάλο βαθμό η έλλειψη ρευστότητας ,η υψηλή φορολογία καθώς επίσης και οι υψηλές ασφαλιστικές εισφορές(π.χ προς ΟΑΕΕ,ΙΚΑ κλπ).Συνεπώς ,πολλοί βιοτέχνες αναγκάζονται να απολύουν εργατικό προσωπικό και κατ'επέκταση να μειώνεται ο κύκλος εργασιών και γενικά η παραγωγή.

Παράδειγμα βιοτεχνιών που έχουν ελαττωθεί λόγω της οικονομικής κρίσης αποτελούν οι βιοτεχνίες της Θεσσαλονίκης .Πολλές βιοτεχνίες ρούχων έχουν

κλείσει αφού,πολλοί άνθρωποι δεν καταναλώνουν το ίδιο όπως παλιά κατά τη περίοδο της κρίσης.Συμβιβάζονται ακόμη και με τα φθαρμένα ενδύματα και δεν μπαίνουν στη διαδικασία της αγοράς των προϊόντων αυτών.

Έτσι παρατηρήθηκε πως λουκέτο έβαλαν στη Θεσσαλονίκη από το 2010 έως και το πρώτο τετράμηνο του 2014 περίπου 931 βιοτεχνίες, ενώ στο συγκεκριμένο διάστημα τη δραστηριότητά τους ξεκίνησαν μόλις 194 επιχειρήσεις-βιοτεχνίες.

5.1.3 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Η κρίση επηρέασε όπως ήταν και επόμενο ,το σημαντικό κομμάτι του δευτερογενούς τομέα και της οικονομίας γενικά της Ελλάδας ,την **βιομηχανία**.

Τα *σημαντικότερα προβλήματα* που δημιούργησε η οικονομική κρίση στη βιομηχανία της Ελλάδας είναι:

- Η έλλειψη ρευστότητας ,τα ογκώδη χρέη ,η άνοδος των επιτοκίων ,η δύσκολη λήψη δανείων,
- Οι αυξημένοι φόροι ,
- Υψηλές ασφαλιστικές εισφορές (ΟΑΕΕ,ΙΚΑ κλπ),
- Υψηλές δαπάνες λόγω ενεργειακού κόστους (σε ρεύμα ,φυσικό αέριο κλπ)Πολλές βιομηχανίες, αναγκάζονται να απορρίψουν παραγγελίες, καθώς

αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στο υψηλό ενεργειακό κόστος και στις ακριβές πρώτες ύλες.

- Απουσία εθνικής στρατηγικής και κατάρρευση του παραγωγικού ιστού,
- Το πρόβλημα της αποβιομηχάνωσης ,αφού μειώνεται η συμμετοχή της βιομηχανίας στο Α.Ε.Π της Ελλάδας (το ίδιο πρόβλημα υπάρχει και στην Ευρώπη),
- Η συρρίκνωση των επενδύσεων ,
- Η απώλεια εργατικού δυναμικού άρα και ανεργία,
- Η αρνητική επιρροή στην επιχειρηματική δραστηριότητα
- Η πτώση των καταναλωτικών δαπανών, συνεπώς και η πτώση των κύκλων των εργασιών,
- Έλλειψη της ζήτησης των παραγόμενων προϊόντων από τους καταναλωτές,συνεπώς και μείωση της καταναλωτικής πίστης,
- Μειωμένες πωλήσεις που οδηγούν σε μειωμένα κέρδη των βιομηχανιών,
- Ανταγωνισμός από τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες ,
- Πολλές εισαγωγές από άλλες χώρες και μείωση των εξαγωγών ,όπου πραγματοποιείται η εξασθένιση του «ελληνικού προϊόντος»,
- Η μειωμένη παραγωγή ,κατά την οποία αυξάνονται τα αποθέματα,
- Η δυσκολία στη μεταφορά των παραγόμενων προϊόντων αφού μειώνονται λόγω ανεπαρκούς κεφαλαίου για πληρωμή των οδηγών ,πετρέλαιο για τη κίνηση των φορτηγών κ.α,
- Πολλές βιομηχανίες δεν αντέχουν και βάζουν ‘λουκέτο ’ ή διαφορετικά μεταφέρονται στο εξωτερικό σε αντίπαλες βιομηχανικές χώρες .

Πολλές από τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια συμπεριλαμβανομένων των αλληπάλληλων φόρων, τελών, κ.τ.λ. έπληξαν ιδιαίτερα τη βιομηχανία, και μάλιστα στο πιο ανταγωνιστικό της κομμάτι, τις εξαγωγές. Τη μόνη ίσως δραστηριότητα, που θα μπορούσε να «σηκώσει» τις προσπάθειες για ανάκαμψη της οικονομίας. Κλασικό παράδειγμα, είναι το ενεργειακό κόστος που στην Ελλάδα έχει αυξηθεί υπέρμετρα την περίοδο της κρίσης, απειλώντας να θέσει

εκτός των διεθνών αγορών τα ελληνικά προϊόντα. Επιπλέον, η ακριβή ενέργεια έχει εξαφανίσει και το όποιο «όφελος – κέρδος» που μπορεί να έδιναν στις επιχειρήσεις ,οι μειώσεις των μισθών και οι απολύσεις.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν σημαντικά προβλήματα τα οποία τα έχει προκαλέσει κατά κύριο λόγο η οικονομική κρίση του 2009 .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Στο 6^ο κεφάλαιο, παρουσιάζονται κάποιοι ενδεικτικοί τρόποι αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης όσον αφορά το δευτερογενή τομέα της Ελλάδας και ποιες είναι οι προοπτικές της.

6.1 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Σε αυτή την ενότητα προτείνονται κάποιες ενδεικτικές λύσεις όσον αφορά την οικονομική κρίση στο δευτερογενή τομέα της Ελλάδας. Κάποια από αυτά είναι :

- Επαρκή ανθρώπινο δυναμικό ,ώστε να καλύπτεται η παραγωγή των προϊόντων .Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με συμβάσεις πλήρους απασχόλησης από ότι μερικής απασχόλησης με εξειδικευμένα όπου είναι αναγκαίο άτομα.Αυτό γιατί χρήσιμη είναι και η εργασία των απλών εργατών σε κάποια κομμάτια της παραγωγής .Το πιο σημαντικό βέβαια είναι να υπάρχει στο σύνολο ανθρώπινο δυναμικό αξιόπιστο και με αγάπη για την εργασία τους.Σωστός χειρισμός αποτελεί ακόμη και ο καταμερισμός εργασίας που βοηθά σημαντικά στην αύξηση της παραγωγικότητας.
- Η περικοπή των bonus στη περίοδο της οικονομικής κρίσης είναι αναπόφευκτη ,διότι είναι αναγκαία η εξοικονόμηση χρημάτων από όπου είναι απαραίτητο.Μπορούν να μην μειωθούν οι μισθοί ,να μην πραγματοποιούνται απολύσεις και έτσι να μειώνεται η ανεργία στο σύνολο της και να υπάρχει αξιοπιστία στο εργατικό δυναμικό.
- Ιδιαίτερα σημαντική είναι και η μείωση του κόστους παραγωγής.Είναι κερδοφόρο το να χρησιμοποιούνται εργαλεία και μηχανές σε ρυθμισμένη και απαραίτητη λειτουργία ,έτσι ώστε να πραγματοποιείται και ο σωστός ρυθμός παραγωγής και να μειώνονται οι σπατάλες ρεύματος ,πετρελαίου κλπ ,που αποτελούν έξοδα για μια επιχείρηση γενικά.Γενικά όλες οι επιχειρήσεις στο παρελθόν είχαν προσαρμόσει τα κόστη λειτουργίας τους, σε σχέση με το ύψος των εισοδημάτων–τζίρου που είχαν. Σήμερα η πλειοψηφία των επιχειρήσεων βλέπει τα έσοδά της συνεχώς να μειώνονται. Συνεπώς είναι απαραίτητο βήμα να μειώσουν και τα κόστη λειτουργίας τους.Πρέπει όμως η μείωση του κόστους παραγωγής να γίνει με τέτοιο τρόπο και έξυπνο χειρισμό ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος μείωσης των παραγόμενων αγαθών και αλλοίωσης της ποιότητας τους.
- Επιπλέον σημαντικό ρόλο στην αποφυγή των εξόδων κατά τη περίοδο της κρίσης είναι η σωστή και όχι αλόγιστη μεταφορά των προϊόντων σε διάφορα σημεία προς κατανάλωση.Χωρίς τα άσκοπα δρομολόγια εξοικονομούνται χρήματα προς την επιχείρηση.
- Λύση αντιμετώπισης αποτελεί και η διαπραγμάτευση για μείωση του τυχόν ενοικίου των εγκαταστάσεων της κάθε επιχείρησης.
- Σημαντικό ρόλο έχουν και οι πρώτες ύλες για τη παραγωγή των τελικών αγαθών.Πρέπει να πραγματοποιείται έρευνα για οικονομικές και παράλληλα αξιόπιστες και ποιοτικές πρώτες ύλες.

- Η αποφυγή για διάφορες οφειλές και χρέη του παρελθόντος ,καθώς και η αποφυγή για δανεια.Ο κάθε κλάδος του δευτερογενή τομέα μπορεί έτσι να αποφύγει έξοδα παραπάνω και ογκώδη οφειλές.
- Σημαντικό βήμα μέσα στη κρίση αποτελεί η αύξηση του τζίρου της επιχείρησης.Η διατήρηση της σταθερότητας των εσόδων και η αποφυγή της μείωσης τους όσο είναι δυνατό ,αποτελεί πλέον κύρια επιδίωξη όλων των κλάδων του δευτερογενή,όπως καθώς επίσης η αύξηση των πελατών τους.Είναι σαφώς δύσκολο διότι η επιθυμία κατανάλωσης από τους πελάτες έχει μειωθεί λόγω ανεπαρκούς ρευστότητας και αβεβαιότητας για τη μελλοντική διαβίωσή τους.Έτσι είναι σημαντική η επιδίωξη αναζήτησης νέων πελατών .
- Ακόμη σημαντικός παράγοντας αποτελεί ο έξυπνος και κερδοφόρος ανταγωνισμός σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις ίδιας ή παρόμοιας παραγωγής ομοειδών προϊόντων.
- Επιπρόσθετα,σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και το marketing.Γενικά μια πρωτότυπη διαφήμιση για την ενίσχυση του ελληνικού προϊόντος μπορεί να αυξήσει πέρα από τα έσοδα προσωπικά μιας επιχείρησης να δραστηριοποιήσει πολλούς κλάδους του δευτερογενή στο να πραγματοποιεί εξαγωγές προς Ευρώπη και διεθνώς.Έτσι έρχονται κέρδη και από τις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων.
- Επιπλέον ,χρειάζονται ιδέες και επιχειρηματικότητα σε όλους τους κλάδους του δευτερογενή τομέα.
- Τέλος ,η χρήση της τεχνολογίας ,η κατάλληλη έρευνα ,οι νέες μέθοδοι καθώς επίσης κι η ανάπτυξη γενικά νέων στρατηγικών παραγωγικότητας μπορούν να βελτιώσουν σε μεγάλο ποσοστό τις δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα και να επαναφέρει την ανάπτυξη παρά την οικονομική κρίση.

6.2 ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Παραπάνω στην ενότητα 6.1 αναφέραμε κάποιους τρόπους αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης που ταυτόχρονα συμβάλλουν άμεσα και στην ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα στην Ελλάδα.

- Σημαντικοί παράγοντες ανάπτυξης της λοιπόν συνοπτικά αποτελούν:
- Η αφθονία σε φυσικούς πόρους ,
 - Το επαρκή και αξιόπιστο και εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό(χρησιμοποίηση του καταμερισμού εργασίας) ,
 - Το επαρκή υλικό κεφάλαιο ,όπως εργοστάσιο,μηχανήματα,χρήματα κλπ
 - Η σωστή χρήση της τεχνολογίας

Γενικά ,στην Ελλάδα δε λείπει ούτε ο φυσικός πλούτος (νερό, λιγνίτης, μέταλλα ,αλουμίνιο κλπ.) ούτε η ικανότητα και η εργατικότητα. Κάποιες αντίξοες συνθήκες που δημιουργηθήκαν με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης όλα τα παραπάνω δυσκόλεψαν αρκετά.

Η συνεπής και σωστή διαχείριση της οικονομίας με την άνοδο του δευτερογενή τομέα θα επανέλθει η ανάπτυξη στη χώρα μας.Όταν η Ελλάδα αποκτήσει βαριά

και σύγχρονη βιομηχανία, θα παρουσιάσει άνοδο το βιοτικό επίπεδο του λαού. Επιπλέον ,όταν ιδρυθεί μεγάλη βιομηχανία, θα απασχοληθούν περισσότερα εργατικά χέρια και θα ανακουφιστούν οι λαϊκές μάζες. Θα προκύψουν πολλά οφέλη, όταν ιδρυθούν βιομηχανίες που θα βασίζονται στην εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου του τόπου μας,ο οποίος είναι μεγάλος αφού υπάρχουν πλούσια κοιτάσματα (σιδηρομεταλλεύματα, βωξίτης, μόλυβδος, λευκόλιθος, αντιμόνιο, μαγγάνιο, χρωμίτης, μαγνήσιο, νικέλιο κλπ.) και τα οποία θεωρούνται σημαντικά για μεταλλουργικές βιομηχανίες.Επιπλέον η βιομηχανία παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος (θερμοηλεκτρικά εργοστάσια Αλιβερίου, Πτολεμαΐδας και υδροηλεκτρικά Λούρου, Λάδωνα, Μέγδοβα) αποτελεί σήμερα ένα σημαντικότατο κλάδο βιομηχανίας στο τόπο μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Στο 7^ο κεφάλαιο, θα αναφερθούμε σε παραδείγματα βιομηχανιών που κάποιες από αυτές κατέρρευσαν και υπέστησαν διάλυση και κάποιες από αυτές άντεξαν στη περίοδο της οικονομικής κρίσης.Θα αναφερθούμε σε βιομηχανίες της Στερεάς Ελλάδας.Ακόμη ,θα αναφερθούμε σε κάποια γενικά στοιχεία της μεταποιητικής παραγωγής στην Ελλάδα .

Για να καταλάβουμε παρακάτω κάποια οικονομικά μεγέθη που θα παρουσιαστούν είναι χρήσιμη η επεξήγησή τους.Έτσι :

- ❖ *Καθαρό κέρδος*(ή ζημιά): το λογιστικό κέρδος του επιχειρηματία, αφού αφαιρέσει από τις πωλήσεις, το κόστος πωληθέντων, τις λειτουργικές δαπάνες, τους τόκους, τις αποσβέσεις και την φορολογία εισοδήματος.

Δείχνει δηλαδή ,το ποσοστό καθαρού κέρδους που επιτυγχάνει μια επιχείρηση από τις πωλήσεις της. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης τόσο πιο επικερδής είναι η επιχείρηση.

- ❖ **EBITDA** (Earnings Before Interest , Tax , Depreciation and Amortization): Δηλώνει κέρδη της επιχείρησης πριν αφαιρεθούν τόκοι,φόροι και απόσβεση.

ΕΣΟΔΑ – ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΣΕΩΝ = ΜΙΚΤΟ ΚΕΡΔΟΣ

ΜΙΚΤΟ ΚΕΡΔΟΣ – ΚΟΣΤΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ = EBITDA

EBITDA - ΦΟΡΟΥΣ – ΤΟΚΟΥΣ – ΑΠΟΣΒΕΣΗ = ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΚΕΡΔΟΣ

- ❖ **Ενεργητικό**: είναι το σύνολο των οικονομικών πόρων ,που έχει αποκτήσει στο παρελθόν μια επιχείρηση και τους οποίους εκμεταλλεύεται για τη παραγωγή και τη διάθεση αγαθών και υπηρεσιών.Προσδοκά από αυτούς τους πόρους οφέλη από την εκμετάλλευσή τους.

Για παράδειγμα ,κτίρια,εγκαταστάσεις ,μετρητά κλπ → στοιχεία ενεργητικού.

7.1 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΕΡΡΕΥΣΑΝ ΣΤΗ ΚΡΙΣΗ

Με την εμφάνιση της κρίσης ,δημιουργήθηκε το πρόβλημα της αποβιομηχάνισης στην Ελλάδα .Υπήρξαν πολλές βιομηχανίες που κατέρρευσαν τελικά με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης.

7.1.1 Η τσιμεντοβιομηχανία «Τσιμέντα Χαλκίδας » / (Μη μεταλλικά ορυκτά)

Τα « Τσιμέντα Χαλκίδας» , κατέβασαν ρολά στις αρχές του έτους 2013. Η διοίκηση της «ΑΓΕΤ Ηρακλής», στην οποία ανήκει το εργοστάσιο(και αποτελεί μέλος του γαλλικού πολυεθνικού ομίλου Lafarge) , αναγκάστηκε να τερματίσει τη λειτουργία του ύστερα από 87 χρόνια. Η διοίκηση προχώρησε σε περικοπές μισθών, καταργήσεις συμφωνημένων επί δεκαετίες επιδομάτων και παροχών και

σε μια σειρά απαράδεκτων διακρίσεων εις βάρος αποκλειστικά και μόνο από όλο τον όμιλο, των εργαζομένων του εργοστασίου της Χαλκίδας.

Ακόμη, το διοικητικό συμβούλιο κατέληξε στην οριστική παύση λειτουργίας του, αφού η παραγωγική του δραστηριότητα βρισκόταν σε αδράνεια ,παρόλο που υπήρχε μια σειρά προσπαθειών με επενδύσεις σε νέα τεχνολογία παραγωγής τσιμέντου και ενεργειών για νέες δραστηριότητες τα τελευταία χρόνια. Το συγκεκριμένο εργοστάσιο "τροφοδοτούσε" με τσιμέντο την Αττική. Ωστόσο η πτώση της οικοδομικής δραστηριότητας στο λεκανοπέδιο κατά 80% σε σχέση με το 2008 την μετέτρεψε τη μονάδα σε μη βιώσιμη. Η διοίκηση της ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ κατόπιν αυτών των δεδομένων ανακοίνωσε πρόγραμμα αναδιάρθρωσης της παραγωγικής της δομής τσιμέντου. Έτσι το προϊόν παράγεται πια μόνο από τα δύο εργοστάσια του Βόλου και του Μηλακίου της Εύβοιας, τα οποία διαθέτοντας και κατάλληλες λιμενικές εγκαταστάσεις αποτελούν τη βάση των εξαγωγών της εταιρίας.

Παρόλο λοιπόν που αποτελούσε ένα ανταγωνιστικό ,σύγχρονο και βιώσιμο εργοστάσιο τα «Τσιμέντα Χαλκίδας » δεν κατάφεραν να ανταπεξέλθουν στη περίοδο της οικονομικής κρίσης. Από την πρώτη στιγμή που η πολυεθνική Lafarge ,αποφάσισε να βάλει λουκέτο στο υπερσύγχρονο εργοστάσιο της Χαλκίδας οι εργαζόμενοι κατήγγειλαν πως η κίνηση αυτή ήταν ‘ένα άθλιο κερδοσκοπικό παιχνίδι όχι μόνο εις βάρος των εργαζομένων και των οικογενειών τους, αλλά και ολόκληρης της τοπικής κοινωνίας και της εθνικής οικονομίας της Ελλάδας’.

- ✚ Εδώ θα αναφερθούμε σε κάποια οικονομικά στοιχεία της ΑΓΕΤ Ηρακλής του έτους 2013 σε σχέση και με τις άλλες μεγάλες ελληνικές βιομηχανίες τσιμέντου της Ελλάδας .

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		Πωλήσεις	EBITDA	ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ
	(χιλ. ευρώ)	±%	(χιλ. ευρώ)	(χιλ. ευρώ)	(χιλ. ευρώ)
ΗΡΑΚΛΗΣ ΓΕΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΣΙΜΕΝΤΩΝ Α.Ε.	540.270	-17	210.618	-120.002	-118.620
ΤΙΤΑΝ ΤΣΙΜΕΝΤΑ Α.Ε.	1.618.403	-1	234.712	11.002	-43.154
ΧΑΛΥΨ Α.Ε. ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ	86.913	16	23.776	-3.672	5.411

Γενικές παρατηρήσεις για τις ελληνικές βιομηχανίες μη μεταλλικών ορυκτών

:

Γενικά παρατηρήθηκε πως παρόλο της ενίσχυσης των εξαγωγών και της βελτίωσης των οικονομικών αποτελεσμάτων του 2013 ,η ελληνική τσιμεντοβιομηχανία η οποία αποτελείται κυρίως από τις εταιρίες Ηρακλής ,Τιτάν και Χάλυψ ,το 2014 δεν παρουσίασε πρόοδο και αυτό λόγω της μη διεθνούς ζήτησης.

Από στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ ,ο όγκος παραγωγής τσιμέντου στην Ελλάδα κατά τη περίοδο Ιανουάριο –Οκτώβριο του 2014 ,σε σύγκριση με την ίδια χρονική περίοδο του 2013 ,μειώθηκε κατά 3,2 % σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα κατά 43,3 % από τα αντίστοιχα επίπεδα του έτους 2010.

Τέλος γενικά όσον αφορά την εξέλιξη του όγκου παραγωγής για το Ιανουάριο του 2015 στην Ελλάδα από τις βιομηχανίες μη μεταλλικών ορυκτών έχουμε τα εξής αποτελέσματα:

-13,9% (-7,3 % τον Ιανουάριο του 2014) ,σε επίπεδα χαμηλότερα από τα αντίστοιχα του 2010 κατά 61,3%.

7.1.2 Η βιομηχανία επίπλων και παραγωγής ξύλου «ΣΕΛΜΑΝ»

Η ελληνοελβετική βιομηχανία επεξεργασίας ξύλου ,‘ΣΕΛΜΑΝ’ , αποτελεί τη μεγαλύτερη βιομηχανία ξύλου στα Βαλκάνια.Η μονάδα της στο Βασιλικό Χαλκίδας , έκλεισε στις 8 Φεβρουαρίου του 2013.Για μια συνεχή 7ετία πορείας στις ζημίες ,την εξαγόρασε ο όμιλος Alfa Wood.

Η ΣΕΛΜΑΝ είχε βρει χρηματοδότες εντός και εκτός Ελλάδας (Ελβετία- εξίσου και η ονομασία ελληνοελβετική) ,πραγματοποιώντας μεγάλη πρόοδο στη βιομηχανία της ξυλείας.Η εμπορία ξύλου της μονάδας στη Χαλκίδα(1962 η ίδρυση της) ,αφορούσε το ξύλο ως οικοδομικό υλικό ή στη μεταποίηση του για τη κατασκευή επίπλων ,κουφωμάτων κλπ.Πέρα από τη μονάδα της Χαλκίδας έκανε επενδύσεις και σε πολλές άλλες περιοχές της Ελλάδας (Βόρεια Ελλάδα κλπ) .Την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων υπήρχε άνοδος στη κατασκευαστική δραστηριότητα ,όπως και λόγω χαμηλών επιτοκίων στα στεγατικά δάνεια.Έτσι πολλοί καταναλωτές στράφηκαν στο ξύλο και το έπιπλο. Είχε πραγματοποιήσει κέρδη πολλών εκατομμυρίων όμως με τις ζημίες που εκδηλώθηκαν περίπου το 2005 και έπειτα με την εμφάνιση της κρίσης το 2010 η Σελμαν περνάει στα χέρια της Alfa Wood.Βέβαια τότε είναι και η περίοδος εμφάνισης της οικονομικής κρίσης,όπου οι παραγγελίες μειώθηκαν ,οι τιμές στις πρώτες ύλες αυξήθηκαν,η οικοδομική δραστηριότητα μειώθηκε πολύ και η αδυναμία συμφωνίας με τους εργαζόμενους (μείωση μισθών) οδήγησε στο κλείσιμο.

Γενικότερα και πέρα από τη Σέλμαν και τις μονάδες της ,ο κλάδος της ξυλείας έχει συρρικνωθεί λόγω της μειωμένης ζήτησης.

- ✚ Εδώ θα αναφερθούμε σε κάποια οικονομικά στοιχεία της ΣΕΛΜΑΝ του έτους 2013 σε σχέση και με κάποιες τυχαίες ελληνικές βιομηχανίες ξύλου της Ελλάδας .

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		Πωλήσεις	EBITDA	ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ
	(χιλ. ευρώ)	±%	(χιλ. ευρώ)	(χιλ. ευρώ)	(χιλ. ευρώ)
ΑΒΕΕΞ Α.Ε. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΞΥΛΟΥ	1.102	-2	655	78	58
ΣΕΛΜΑΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΞΥΛΟΥ Α.Ε.	175.341	-10	14.150	-15.232	-28.070
ΣΙΝΟΣ Σ. Α.Ε. ΞΥΛΙΝΕΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΕΣ	5.842	-3	6.452	248	6
ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΞΥΛΕΜΠΟΡΙΑ Α.Β.Ε.Ε.	3.521	-10	1.555	-13	-265

Γενικές παρατηρήσεις για τις ελληνικές βιομηχανίες επεξεργασίας ξύλου :

Το παραγωγικό δυναμικό της ελληνικής βιομηχανίας ξυλείας έχει αποδυναμωθεί λόγω της συνεχούς μειωμένης ζήτησης από την οικονομική κρίση και έτσι παύουν να λειτουργούν και άλλες μονάδες.

Ο κλάδος της ξυλείας για τη περίοδο Ιανουάριος –Ιούλιος του έτους 2014 κατέγραψε μειωμένη παραγωγική δραστηριότητα.Πιο συγκεκριμένα από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ ,προκύπτει πως από τον Ιανουάριο έως τον Ιούλιο του 2014 ,ο όγκος παραγωγής μεταβλήθηκε συνολικά για το επτάμηνο αυτό -8,7% (-20,9% για την ίδια χρονική περίοδο του 2013).

Ο όγκος παραγωγής του κλάδου της ξυλείας υποχώρησε σε επίπεδα χαμηλότερα από τα αντίστοιχα του 2010 κατά 56,3 %.

7.2 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΠΟΥ ΑΝΤΕΞΑΝ ΣΤΗ ΚΡΙΣΗ

Η εμφάνιση της κρίσης δυσκόλεψε πολλές βιομηχανίες όμως παρόλα αυτά ,παρά τα προβλήματα που προέκυψαν άντεξαν στη δύσκολη περίοδο και δεν έβαλαν λουκέτο.

7.2.1 Η φαρμακοβιομηχανία «GALENICA Α.Ε»

Σημαντικός κλάδος βιομηχανίας για την Ελλάδα αποτελούν τα φάρμακα. Η Galenica αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες ελληνικές φαρμακευτικές βιομηχανίες στην Ελλάδα ,με υψηλή ποιότητα και καινοτόμα φαρμακευτικά ιδιοσκευάσματα.Στεγάζεται το εργοστάσιο στη Γλύφα Δροσιάς της Χαλκίδας,Νομού Ευβοίας .

Αποτελεί από τις δυναμικότερες επιχειρήσεις του κλάδου των φαρμάκων με συνεχή πρόοδο και ανάπτυξη.Σημαντική είναι και η επιχειρηματική δραστηριότητα της στη Ρουμανία.Πραγματοποιεί επενδύσεις στο τομέα της βιοτεχνολογίας ,ανακαλύπτοντας νέους μεθόδους.Σημαντικός παράγοντας της μεγάλης ανάπτυξης της Galenica ,αποτελεί το ανθρώπινο της δυναμικό και αποτελείται περίπου από 300 άτομα.

Στη περίοδο της οικονομικής κρίσης ,το 2011 ,η Galenica προχώρησε σε συνεργασία με την ελληνική φαρμακευτική εταιρία Minerva Α.Ε ,έχοντας επιτυχία μια δυναμική σύμπραξη Ελληνικών εταιριών.Οι εξαγωγές της φαρμακοβιομηχανίας της Galenica ,εμφανίζουν επιτυχία σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες με έμφαση στις Βαλκανικές .

- ✚ Εδώ θα αναφερθούμε σε κάποια οικονομικά στοιχεία της Galenica A.E του έτους 2013 σε σχέση και με κάποιες άλλες ελληνικές βιομηχανίες φαρμάκων της Ελλάδας .

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		Πωλήσεις	EBITDA	ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ
	(χιλ. ευρώ)	±%	(χιλ. ευρώ)	(χιλ. ευρώ)	(χιλ. ευρώ)
ΑΝΦΑΡΜ ΕΛΛΑΣ Α. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α.Ε. ΦΑΡΜΑΚΑ	24.002	-1	19.480	2.617	875
FREZYDERM ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ - ΦΑΡΜΑΚΑ Α.Β.Ε.Ε.	23.289	11	27.203	3.232	-157
GALENICA ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ Α.Ε.	51.958	-1	35.580	-2.053	-2.303
GENERHARM Α.Ε. ΧΗΜΙΚΗ - ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	50.771	3	35.618	5.396	2.961

Γενικές παρατηρήσεις για τις ελληνικές βιομηχανίες φαρμάκων :

Γενικά το 2013 παρουσίασε αύξηση κατά 10,4% (έναντι της μείωσης 1,3% το 2012) ο κύκλος εργασιών της βιομηχανίας φαρμακευτικών προϊόντων και σκευασμάτων .Όπως και με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ ,αυξήθηκε η παραγωγή κατά 13,4%.

Εμφανή είναι όμως η μείωση παραγωγής φαρμάκων γενικά ,το 2014.Παρατηρήθηκε από στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ ,ότι το 2014 ο όγκος παραγωγής φαρμάκων μειώθηκε κατά 4,4 % ,σε σχέση με το 2013 ,σε επίπεδα χαμηλότερα από τα αντίστοιχα του έτους 2010 κατά 1,7 %.

7.2.2 Η βιομηχανία επεξεργασίας αλουμινίου «ΕΛΒΑΛ Α.Ε»/ (Μη σιδηρούχα μέταλλα)

Ο όμιλος ΕΛΒΑΛ αποτελεί το κλάδο επεξεργασίας και εμπορίας αλουμινίου της Βιοχάλκο.Αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά συγκροτήματα έλασης αλουμινίου διεθνώς .Υπάρχουν 12 παραγωγικές μονάδες στην Ελλάδα,τη Βουλγαρία και το

Ηνωμένο Βασίλειο.Οι κυριότερες θυγατρικές της εταιρίες της ΕΛΒΑΛ είναι :
ELVAL COLOUR,ETEM,ΣΥΜΕΤΑΛ,BRIDGNORTH ALUMINIUM.

Εξάγει σε περισσότερες από 60 χώρες σε πέντε ηπείρους,όπως στις Η.Π.Α ,Ε.Ε
,Κίνα,Ιαπωνία,Αυστραλία,Ταϊβάν κλπ.

Η ΕΛΒΑΛ Α.Ε είναι η μόνη ελληνική βιομηχανία παραγωγής προϊόντων έλασης
,η οποία κατέχει μεγάλη θέση διεθνώς ,αφού παράγει υψηλής ποιότητας προϊόντων
και κατέχει αξιόλογο ανθρώπινο δυναμικό. Με την έλαση ,εννοούμε τη πλαστική
(μόνιμη) παραμόρφωση που μειώνει δραστικά το πάχος μιας πλάκας ή ενός ρολού
αλουμινίου.

Το 1974 ξεκίνησε η λειτουργία της μονάδας έλασης στο εργοστάσιο της ΕΛΒΑΛ
στα Οινόφυτα Βοιωτίας. Αποτελεί σύγχρονη παραγωγική μονάδα και παράγει
ευρεία γκάμα προϊόντων αλουμινίου όπως ταινίες και φύλλα αλουμινίου για
συσκευασίες αναψυκτικών και τροφίμων,ειδικά κράματα αλουμινίου για τα
ναυπηγεία ,την αυτοκινητοβιομηχανία ,τη γεφυροποιία ,πυλώνες οδικής σήμανσης
κ.α.

Παρά το γεγονός ότι η οικονομική κρίση έκανε αισθητή τη παρουσία της σε όλο
το βιομηχανικό κλάδο,η ΕΛΒΑΛ κατάφερε να σταθεί αξιοπρεπώς στο κλάδο αυτό
,όπως και δεν επηρεάστηκε ο όγκος παραγωγής της παρόλο που σημειώθηκε
πτώση της συνολικής εγχώριας παραγωγής και επεξεργασίας μη σιδηρούχων
μετάλλων ,λόγω της καθίζησης της κατασκευαστικής και επενδυτικής
δραστηριότητας στην Ελλάδα ,όπως βέβαια και στο εξωτερικό.

- ✚ Εδώ θα αναφερθούμε σε κάποια οικονομικά στοιχεία της ΕΛΒΑΛ Α.Ε του έτους 2013 σε σχέση και με κάποιες άλλες ελληνικές βιομηχανίες παραγωγής και επεξεργασίας αλουμινίου της Ελλάδας .

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		Πωλήσεις	EBITDA	ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ
	(χιλ. ευρώ)	±%	(χιλ. ευρώ)	(χιλ. ευρώ)	(χιλ. ευρώ)
ΑΛΚΟ ΕΛΛΑΣ Α.Β.Ε.Ε. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ	34.497	-30	6.082	-4.739	-7.193
ΕΛΒΑΛ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ Α.Ε.	768.013	1	653.614	45.866	4.256
ΕΛΒΙΑΛ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ Α.Ε.	48.015	-11	33.938	4.932	1.236
ΕΞ-ΜΕΤΑΛ Α.Ε. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ	3.091	-9	1.321	50	-2

- ✓ Η ΕΛΒΑΛ Α.Ε θεωρείται μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες στην Ελλάδα σημειώνοντας καλά ποσοστά πωλήσεων και κερδών . Για την ελληνική λοιπόν βιομηχανία αλουμινίου ΕΛΒΑΛ Α.Ε ,τα οικονομικά μεγέθη του 2014 είναι τα παρακάτω.

ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		Πωλήσεις	EBITDA	ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ
(χιλ. ευρώ)	±%	(χιλ. ευρώ)	(χιλ. ευρώ)	(χιλ. ευρώ)
854.804	11	724.861	52.629	17.451

Γενικές παρατηρήσεις για τις ελληνικές βιομηχανίες μη σιδηρούχων μετάλλων :

Γενικά πτωτικές τάσεις παρουσιάστηκαν το 2014 στη βιομηχανία παραγωγής και επεξεργασίας μη σιδηρούχων μετάλλων .Ήταν αξιοσημείωτη η ανάκαμψη ορισμένων τομέων της παραγωγής και επεξεργασίας σιδηρούχων μετάλλων για αυτό και σημειώθηκε κάμψη στη παραγωγή και επεξεργασία μη σιδηρούχων μετάλλων .

7.3 Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Παρατηρήθηκε ότι τον Ιανουάριο του 2015 ,πραγματοποιήθηκε αύξηση της μεταποιητικής παραγωγής στην Ελλάδα κατά 3,6 %,σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2014.Από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ σε σύγκριση με την αντίστοιχη μεταποιητική παραγωγή του έτους 2010,τον Ιανουάριο του 2015 ήταν χαμηλότερη κατά 22,8 %.

Ετήσιες μεταβολές Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής

Έτος βάσης: 2010=100,0

Όνομασία Κλάδου	Ιανουάριος			Μεταβολή (%)	
	2015*	2014	2013	2015/2014	2014/2013
ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	77,2	74,5	75,4	3,6	-1,2

* προσωρινά στοιχεία

Για παράδειγμα στο κλάδο :

- των φαρμάκων →+3,3% (-2,4% τον Ιανουάριο του 2014),σε χαμηλότερα επίπεδα από τα αντίστοιχα του 2010 κατά 3,9%
- των μη μεταλλικών ορυκτών →-13,9% (-7,3% τον Ιανουάριο του 2014),σε χαμηλότερα επίπεδα από τα αντίστοιχα του 2010 κατά 61,3%
- του ξύλου →+0,2%(-7,1% τον Ιανουάριο του 2014) ,σε χαμηλότερα επίπεδα από τα αντίστοιχα του 2010 κα'τα 69,7%
- των τροφίμων → +2,3%(0% τον Ιανουάριο του 2014) ,σε χαμηλότερα επίπεδα από τα αντίστοιχα του 2010 κατά 15,9%
- των παραγώγων πετρελαίου →+15,7% (+3,1% τον Ιανουάριο του 2014), σε χαμηλότερα επίπεδα από τα αντίστοιχα του 2010 κατά 22,2%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Συμπεράσματα

Από την παρούσα πτυχιακή εργασία ,συμπεραίνουμε πως παρά τα προβλήματα και τις αντίξοες συνθήκες που δημιούργησε η οικονομική κρίση διεθνώς και στην Ελλάδα και στον δευτερογενή τομέα της Ελλάδας τον οποίο μελετήσαμε,υπάρχουν τρόποι οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν για την ανάπτυξη του τομέα αυτού και γενικότερα της εθνικής οικονομίας.

Ο δευτερογενής τομέας αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κλάδο της οικονομίας της χώρας ,ο οποίος αν ακολουθήσει ανοδική πορεία ,θα ανεβούν ψηλά τα επίπεδα βιωσιμότητας του λαού και γενικότερα της οικονομίας της Ελλάδας,αφού είναι σημαντική η πρόοδος της χώρας μας και η επέκταση της μέσα από τα παραγόμενα προϊόντα της και στις διεθνείς χώρες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Βιβλιογραφία –Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

- <http://el.wikipedia.org/wiki>
- <http://www.euretirio.com/>
- <https://el.wikibooks.org/wiki>
- <http://ebooks.edu.gr/>
- http://europa.eu/index_el.htm
- <http://www.businesscoachinglab.gr/>

- <http://www.inr.gr/> (Ελληνική Βιομηχανία)
- <http://www.statistics.gr/> (Ελληνική Στατιστική Αρχή -ΕΛ.ΣΤΑΤ)
- <http://www.galenica.gr/>
- <http://www.elval.gr/>
- <http://www.slideshare.net/>